

పార్వతీపరిణయనాటకము

ఇ డి

చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహముచే

రచియింపబడినది.

2000 పృథులు.

రాజమహేంద్రవరము.

హస్తే ను బృ గా పు చే

శ్రీ వాగ్దేవి లయము దాక్ష కళా లయ - ను

మద్రాసు పరికటి-పరికటి.

1919.

ఉ పా ధ్వా త ము.

చిన్నతనమునుండియుఁ దెనుఁగుబాసతో నాకుఁ గొండొక యభిరుచి యుండుటచే నీవఱకు నారచించిన వచనకావ్యములకుఁ దోడుగ నెద్దియేని యొకసుహృదవి ప్రణీత మగునాటకమును గీర్వాణభౌషణుండి యాంధ్రీకరింపవలయునని నేను దలపోయుచుండ నాన్నేహితులతో నొకరు బాణకవిప్రణీత మగు పార్వతీపరిణయము రససంతముగ నున్నదనియు దానిఁ దెలిసింపు మనియు నాతోఁ జెప్పెను. అంతట నే నాపుస్తకముఁ దెప్పించి చదివి మఱియొకనాత్రప్రతి యొకమిత్రునియొద్ద నుఁడఁగాఁ దెచ్చి కెంటినిఁ బోల్చి చూచి పాఠములయందున్న స్వల్పభేదములను నాబుద్ధికి గుఱుస్తమని తోచినట్లు సవరించి గ్రహించి యీచిన్న నాకటము నాంధ్రీకరించితిని. రసవంతులగు నున్న మూలగ్రంథమునందలి సారస్య మేమియుఁ జెడకుండఁ దెనుఁగునకు మార్పవలయునని ప్రయత్నించితిని. నాప్రయత్నమును నే నెంతవఱకు నెరవేర్చితినిో చెప్పటకు నే నసమర్థుఁడను. ఆవిషయమును గుణగ్రహణచణబుద్ధులయిన చదువులు నిర్ణయింతురని వానికి విమరుదున్నాఁడు. నా కీ గ్రంథము నాంధ్రీకరించుటతోఁ గోరుపడిన బ్రహ్మశ్రీ యాకుండి వ్యాసమూర్తిశాస్త్రులవానికిని బ్రహ్మశ్రీ కోదండ రక్షిణామూర్తి శాస్త్రులవానికి ననేక నమస్కారములు కృతజ్ఞతాపూర్వకముగా నొచ్చు చుహృదవియగు బాణునిఁ గూర్చి యిందుక ప్రసంగించెదను.

బా. ణ క వి

ఇతఁడు సంస్కృతకవులలో మిగుల సుప్రసిద్ధుఁడు. ఇతఁడు కార్తరచేశమున జననమొందెను. తండ్రి చిత్రభానుఁడు; తల్లి గాజదేవి. ఇతఁ తల్లినిండుకొలుపురుసు బాల్యమునందే గతింపఁగా స్వయంకృషివలన నితఁ డసమానసాహిత్యమును నిరాశ్చర్యకవిత్వమును సంపాదించెను. ఇతని పాండిత్య మసమానము. పండితప్రకరముచేత నత్యంతముఁ గొనియాడఁబడు హర్షచరిత్రము, కాదంబరి యను వచనకావ్యముల నీబాణుఁడే రచించెను. పద్యకావ్యము లెవ్వియుఁబితఁడు రచించినట్లు కనఁబడును. కాని పార్వతీపరిణయనాటకము, చండికాశతకముగూడ నితనిచే రచియింపఁబడినవి. పార్వతీపరిణయమునందును రత్నావళియందునుఁ గల సామ్యవర్ణనలు చూచి కొందఱు రత్నావళీనాటకమునుగూడ బాణుఁడే చేసి కర్తృత్వము తనప్రభువకు హర్షనర్థమునం దాఁగిపించెనని వ్రాసియున్నారు. పార్వతీపరిణయమునుఁ జండికాశతకమునుఁ జేయుటచేత నితఁడు శివభక్తుఁడని తేటపడుచున్నది. ఇతఁడు తక్కిన సంస్కృతకవులవలెఁ బద్యకావ్యముల రచియింపనున్న ను నధిక సాహితీపటిమవలన, రసపుష్టి బాహుభ్యము వలనను శబ్దసౌష్ఠ్యమువలననుఁ గథాచమత్కృతివలననుఁ గల్పనాపాగల్భ్యము వలనను నీకవిశిఖాహణి పద్యకావ్యముల రచియించిన మాఘ, భారవి, క్రిహర్ష, కాళిదాసాదుల తో సమానగౌరవమును గాంచియున్నాఁడు. సంస్కృతమునందు గద్యకావ్యములకు

దాదీతీని క్రొత్తపుంత తొక్కిన సాహసికుడీతడే. వీని మార్గము ననలంబించి సుబంధుడు వాసవదత్తను, దండి దళకుమారచరిత్రమున గద్యములుగ రచించితి. ఇతని యందు గీర్వాణకవులకు గలిగిన గౌరవ మీతని నాటకమునుబట్టియు శతకమునుబట్టియు గాక కాదంబరీ హర్షచరిత్రలవలననే యయుమున్నది. “కాదంబరీ రసజ్ఞానం నహోపి నరోచతే” * యను లోకోక్తిబట్టి విద్వాంసులు కాదంబరియం దెన్నిగుణవిశేషములు కనుపట్ట నాగ్రంథకర్తను గౌరవించిలో తేటపడును. కాదంబరీశబ్దమునకు మద్యమని కూడ నర్థముండుటచే నారసముద్రావినవారు పరవశత్వము నొందుదురని పండితులు శ్లేషించియున్నారు. “బాణోచ్ఛిష్టం జగత్స్వయం” అని యింకొక లోకోక్తియున్నది. ప్రపంచమంతయు ననగా భాషాప్రపంచ మంతయు బాణుని యెంగిలియే యని దాని యర్థము. సంస్కృతమునందు బాణుడు ప్రయోగింపక విడిచినశబ్దముగాని, నర్థంపక విడిచిన యంశముగాని లేదని దాని భావము. ఆర్యాసప్తశతి చేసిన గోవర్ధనాచార్యుల వారు బాణుడు “పుంభావసరస్వతి” యని వ్యాసియున్నారు. జయదేవుడు తనప్రసన్నరాసనాటకమున గవుల బ్రశంసించుచు “బాణుడు సరస్వతికి పుష్పదాణుడని” నుతియించినాడు ఇంక ననేకులు ప్రాచీనకవులు బాణుని బహుధముల నుతియించి యున్నారు.

మనవారు పూర్వకాలమునందు దేశచరిత్రములు న్రాయకపోవుటచే నిట్టికవిసార్వభౌము లేనాటివారలో, యెందు వసియించిరో, యెట్లు తమజీవితకాలము గడపిరో తెలియుటకు మనకు శక్యముగాకయున్నది. అదృష్టవశమున నీబాణునికాలము నిర్ణయంపక గొన్నిమాధారములు దొరకినవి. ఈకవి కాలము నిర్ణయించుటకు వాని ప్రభువైన హర్షవర్ధనునికాలము తెలిసికొనవలయును. ఈహర్షవర్ధనునికాలము తెలియుటకు వాని సమకాలికుడైన యొక విదేశీయుని గ్రంథ మాధారము చేసికొనవలయును. హయపు నుత్సాంగను చీనాబాద్ధుడొకడు బౌద్ధమతమునకు బుట్టిల్లు భరతఖండమునుండి తమరంగ్రంథములను గొనిపోని వచ్చి యాసేతుశీతాచల మగు దేశమంతయుం బదునాటు సంవత్సరములు తిరిగి తానుజూచిన రాజులగూర్చియు, దేశములగూర్చియు చరిత్ర వ్రాసినాడు. అదియే మనకిందు మాఖ్యమయిన యాధారమయియున్నది. ఆచరిత్రముబట్టియు నికరాధారములబట్టియుం జరిత్రకారులు వ్రాసినట్లు నే నిందు వ్రాయుదును. కన్యాకుబ్జదేశమున బ్రభాకరవర్ధనుడు పాలించుచుండెను. అతని మరణానంతరమున వానిపెద్దకొడుకు రాజ్యవర్ధనుడు రాజయ్యెను. కర్ణసువర్ణ దేశాధీశ్వరుడైన శశాంకభూపాలుడు రాజ్యచర్చినునిపై దండెత్తి వాని జంపగా మంత్రులు వాని తమ్ముడు హనుమార్దవవర్ధనునికి శిలాదిత్యుడు హనుమదుతో రాజ్యమొసంగి పట్టాభిషేకము జేసిరి. కన్యాకుబ్జము నేలినరాజులలో నితడు గకుం బ్రసిద్ధుడు. ఇతడు బౌద్ధమతమునం దత్సంతాపము కలవాడై యి సుగుణవంతుడై యనేక హోరనులను,

* కాదంబరీ రసజ్ఞానము ప్రియముగాదని కామహుం డయినవారుడు ననడు.

వైద్యశాలలను, స్తూపములనుఁ గట్టించి ధన్యుడయ్యెను. చీనాదేశమునఁ దగుహయపు నుత్సాంగు కామరూపదేశమునందు నాలందమకమునందుండఁగా, హర్షవర్ధనుఁడు వానినిఁ బిలువనంపి యాదరించి, రాకగూర్చియు, వానిదేశమునందలి చిత్రములనుఁ గూర్చియు ననేకప్రశ్నము లడిగి సంతుష్టుఁడయ్యెను. చీనాదేశమునఁ మనదేశముఁ గ్రీస్తుశకము 629 సంవత్సరము మొదలు 645 సంవత్సరమువఱకుఁ దిరిగెను. కాబట్టి హర్షవర్ధనుఁ డాకాలపువాఁడగుటకు సంశయముండదు. ఇదిగాక కొన్ని యితరార్థములబట్టి హర్షవర్ధనుఁడు క్రీ||శ|| 610 మొదలు 650 సంవత్సరములవఱకు కన్యాకుబ్జము నేలినట్లు చరిత్రకారులు నిర్ణయించిరి. కాబట్టి హర్షవర్ధనుని యాస్థానపండితకవి యగు బాణుఁడు క్రీస్తుశకము సప్తమశతాబ్దప్రారంభమున నుండకతప్పదు. బాణుఁడు తన యేలిక యగునారాజుచరిత్రమును హర్షచరిత్రమును వచనప్రబంధరూపముగా రచించి యున్నాఁడు.

పార్వతీపరిణయనాటకమునకుఁ గథాంశమును బాణుఁడు స్కాందపురాణము నుండి గ్రహించెను. విక్రమాదిత్యుని సభలోనుండునట్టియు నించుమించుగ చూడఁ డు బాణునికన్నఁ బూర్వుడగునట్టియు కాళిదాసీకథనే స్కాందమునుండి గ్రహించి కుమారసంభవమును మహాకావ్యముఁ జేసెను. ఈ యిరువురు నొకమూల గ్రంథమునుండియే కథ గ్రహించుటచేతనో యొకరిపుస్తకమును రెండవవారు చదువుటచేతనో మాత్రమే హేతువుచేతనో కుమారసంభవ పార్వతీపరిణయములలోఁ గొన్ని సామ్యవర్ణనలు కలవు. ప్రాయశః బాణుఁడు తనకుఁబూర్వుడయిన కాళిదాసుకవిత్వమునందలి గౌరవముచేత నాగ్రంథము చక్కఁగాఁ బఠించుటచే నందలి కొన్నిమాటలు, వర్ణనలు నిందుఁ బడియుండవచ్చునని పండితులుకొందఁ జిభిప్రాయపడియుండిరి. కొన్ని యట్లున్నను, స్వభావవర్ణనము, పదలాలిత్యము, రసపుష్టి, మృదుశైలి మొదలగువిషయములలో బాణుఁడును కాళిదాసునకుఁ దీసిపోవువాఁడు కాఁడని పెక్కుపండితులు వ్రాసియున్నారు. ఈనాటకమునందు నారదుఁడు మహానాయకమునుండి క్రిందికి దిగునప్పుడును, మూడవయంకమునందు వసంతము వర్ణించిన యప్పుడును, నాలుగవయంకమున శంకరుని బ్రహ్మచారివేషమును వర్ణించినప్పుడు చేయబడిన కల్పనలు చదువునారి కామాట నిజమని తోచకమానదు. సంస్కృతమునం దింత రసవంతమైన యీనాటకమునుఁ దెలిగించుటలో నాయొనర్చినదోషములను గణింపక పండితులు గుణములేవైననున్న గ్రహించి యీగ్రంథము నాదరింపఁ బ్రార్థించుచున్నాఁడు.

ఇట్లు విన్నవించు;

విధేయుఁడు;

గ్రంథకర్త.

ఈనాటక మఃనందువచ్చు పాత్రములు.

పురుషులు.

శంకరుడు—కథానాయకుడు.

హిమవంతుడు—పార్వతితండ్రి.

నారదుడు—దేవఋషి.

మహేంద్రుడు—దేవతల రాజు.

దేవనంది—ఇంద్ర సేవకుడు.

బృహస్పతి—దేవగురువు.

దేవలుడు—దేవదూత.

కాముడు—మన్మథుడు.

వసంతుడు—మన్మథమిత్రుడు.

నంది—శంకరుని సేవకుడు.

శిలాధరుడు—హిమవంతుని సేవకుడు.

విష్ణు—

బ్రహ్మ—

సూత్రధారుడు—

స్త్రీలు.

పార్వతి—హిమవంతునికూతురు (కథానాయిక).

మేన—పార్వతితల్లి.

వాసంతిక—వనదేవత.

రంభ—దేవవేశ్య.

రతి—కామునిభార్య.

జయ—

విజయ— } పార్వతి చెలికత్తెలు

కౌశికి—హిమవంతుని యింటనున్న యొకయోగిని.

నటి—

ఇంకను నిందు విద్యాధరులు, కులపర్వతములు, భూతము, వృద్ధాంగులు న రాజునుసారముగా వత్తురు.

శ్రీ

పార్వతీపరిణయనాటకము

నాంది.

“మొదల ప్రేమను నెఱిగె నెరుమొగంబుం జూడ నాసక్తమై
పొదువ నిస్స కలంగి ధూమపు నెపమ్ముం బూని మోడ్చొంది భ
ర్తృదృగై క్కంబయి తిప్పట న్నరభసోద్యుతి స్థల న్నాకులా
స్పదమై పొల్చెను పార్వతీ పరిణయచంద్రప్రి మ మేల్మలతన్.”

మఱియు :—

తే. గీ. అన్య లగువా లకు నసమాన్య మగుదు
బిబలుదర్పంపుతావగు పచ్చవిల్లు
నఘటితఘటనాతిసమర్థ మైనప్రభుత
స్థిరమనస్కులొందెను మేలుఁదెచ్చుఁగాత.

సూత్రాధికారులు—(నాంద్యంతమందు సప్రణామముగ నంజలిఁ బట్టి)

క. అమితబ్రహ్మాండకుటుం
బమునకు ల గొదవఁజేయు పరిపూర్ణానం
దములులు పురాణద పతు
లుమామహేశ్వరులు భూతి యొసఁగుత మాకు -

(అని పుష్పాంజలిఁ జల్లి తెరవంకఁ జూచి) ఓసీ ! యిటు రా.

నటి—(ప్రవేశించి) అయ్యా ! ఇ గో నేను వచ్చినాను.

సూత్ర—ఓసీ ! యీసభ యిప్పుడు పార్వతీపరిణయ మను నొకానొక యభి
నవరూపకమును జూడఁగోరుచున్నది నునా !

నటి—అయ్యా ! యది యేకవి రచియించిన కృతియై యుండవచ్చును ?

సంఘ సూ. ౧—తే. గీ. అంబులహగర్భముఖిరంగమందు లాస్య
మనిశ మొనరించు వాణి యేగునని నాల్గి

నాబ్బమును జచ్చి నలడు బాణకపిరాజు

కలడు వత్సాస్వయాంభోధికౌస్తుభంబు.

ఆయనచేత సంస్కృతమున రచింపబడి చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహకవిచేఁ దెనిగింప
బడి విచిత్రసంవిదానమగు నీకథచేత సభ్యుల నానందింపఁ జేయుదము.

నటి — అయ్యా ! యితరనాటకము లనేకము లుండగా దేవరకు దానియం
యభిలాష మేల కలుగవలెను ?

సూత్ర—క. సందర్భశుద్ధియుం గథ

పొందిక రసపుష్టియిందుఁ బూర్ణతగనియూ

నాదము నిచ్చటిసభ్యుల

కందమును గొలుపజూలు నంబుజనేత్రా.

అందలి గణగ్రాసిత్యముచేతనే దానియం దభిలాషఁ గల్గివాడనైతిని.

నటి — అట్లయిన యుక్తమే.

సూత్ర—(నటినిఁ జూచి) ఓసీ! పార్వతీపరిణయ ప్రసంగమునందుఁగూడ నీ
మనసులో విచారించుచున్న దానివలెఁ గనబడుచున్నావేమి ?

నటి—అయ్యా, యీ పరిణయప్రసంగముచేత మనపిల్ల బాలనండిక కనురూః
వరలాభమహోత్సవ మెట్లు కలుగునని నిరంతరము నాహృదియము చింతాకుల ము
చున్నది.

సూత్ర—విచారించుము.

తే. గీ. కన్యలనభీష్టములతోఁగూ. పరిధియె

జతనమొనరించుదుండుఁ దత్సమయ మెఱిగి

మంచుమలకూతు పెండ్లి చేయించుకొంటఁ

బూని పనిచేయు నారదమానివోలె.

(నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.)

ఇది ప్రస్తావన.

హృదయపరిణయనాటకము

ప్రథమాంకము.

(అంతట నాకాశమార్గమున నారదుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.)

నార—హా! ఈ యమరకార్యములుచనునందలి కుతూహలము జన్మ మెత్తినది మొదలు మమ్ము నిశ్చయముగా విడువవలెను యది—

మన—న. పొడమినచయ్యు దక్షిణనకు నున్ని జభర్తృనిగోధి నాతని

న్విడిచి గిరీంద్రునింటఁ బ్రభకందిన దాసతి గౌరవాఁగ ని

ప్పడతికి మంచుకొండను దళం నొనరించు మపేరుఁ గూర్చ ని

క్కడ నిపుడేఁ బ్రవర్తితెడఁ గాఁగల నిర్జరకార్య మొంచుచున్.

కొంచె మెడము దిగి చూచి) నే నిపుడు పరివహమునుపేరుఁగల నాయుపమునం బున్నాఁడను. అది యుక్తమే.

మ. తనియం జేరలఁ బాఱునై వికచమందారప్రసూనభుగం

జనితందై పననోపనీత మగు నీ సౌరభ్యముం గోల జా

న్ముని తేటు ల్బసు వీణతీచలను నత్కార్ద్రంబుఁ గావించు ని

న్యనదీవాకణరాజి నామనసు పూర్ణానందయుం బొందఁడున్.

కొందరతో దిగుటనభినయించి క్రిందు చూచి) ఔరా! నే నిప్పుడు భూలోకమునఁ గ్గఱగా వచ్చితిని. ఎట్లనిన : ...

న. పొడమును శన్నశృంగం గల బోలిచి చూచు నగంబుల మఁ గోఁ

చెకు నని, తోమఁ దేటు జిగిచే నిప పాత్రును నేలులందుఁ, గోఁ

చెకు నని కార్మశుశృసిరి జేరిని చెట్లని మందలొప్పి ని

న్వసువున ధారి మాడఁ దల నైపు దాల్చెఁ గ్రమక్రమంబునన్.

అశ్చర్యముతో మరలఁ జూచి)

తే.గీ క్రమతఁ బొడసూసినట్టి నైలములతోడ

నదులతోడను దట్టంపుఁ బాపలతోడ

వసుమతీచక్ర మెల్ల నాక సనుమిడి
కెరుగునటుతోచెఁగిందికే దిగుచునుండ.

౧౦

బిక్కిముహూర్తమున హిమవత్సర్వతసమిపభూమికి దిగినవాడను.

(కొంచె మిడము దిగిచూచి) ఈతెలరాజేగదా !

ఉ. ఉన్నతతాపిహా భవనోపమశృంగముల న్ననోంతరం

దెన్నక యొత్తగిందుకొని యేగెడునో యన భాసమానుడై

యన్నెలవెల్లులట్లు తెలుపై సువిశాలత మించు సానుల

స్థగ్నిన నన్నిదొక్కులకు గ్రమ్మచు నుండెడు శేవ రాజిలున్.

౧౧

అసాధారణమై భువనభరంభర మరుమహిమచేత మందరగంధమాదన ప్రభృతులగు
వహ్నిభరములకన్న నిది యతిశయముగ నన్నదికదా, ఎందుచేతననఁగా : ..

తే. గీ. భువనగుండైనపద్మసంభవుడగుగుణ

సంపదకు మెచ్చియిచ్చురాజ్యపదమూని

పార్థిభవము మీఱ సర్వపర్వతకులంబు

నేలు నమరస్వయాపుండ్రకైలరాజు

౧౨

అందుచేతఁ గిన్నంగలపాటలం జొక్కి కదలజాలని కృష్ణసారములతోడను తెల్లని
తోడ లల్లబుచేఁ గపటచందోదయఁబాసమును గల్పించు చమరేష్వాగ సమాహముల
తోడను గమ్మకస్తుతితావులచే నాకాశగమనమువలననైన యామాసము నపనయించుచు
జాతిహ్రావు వాసనలం గను కమణీయ మగు నీచక్రియదారని ప్రస్తుత కార్యసాధనము
కొలుపు నే నిపు డీ యోషధిప్రస్థ నగరమును బ్రవేశించెదను. (అని యట్లు చేసి
ముందుకుఁ జూచి, ఇదియే యా యోషధిప్రస్థనగరము.

చ. పొడవగు హేమశృంగములపాత ననించు మొగుల్కుండ గల్గి యె

య్యెడ సురభూజవాటులను నింపగు ప్రాంతతలంబుండ గల్గి మిం

చెడు సురరాజచాపము సృజించు మణిగృహకాంతి గల్గి కొ

ల్పెడుండ గద నిండు వేషకను విస్మయమందిర మీపురంబెదన్.

౧౩

(ప్రకప్రవేశ మధినియించి ముందుకుఁ జూచి) అకసము నొరయు గోపురకీర్ణరూపచేత

నక్షత్రోపకము నంటుచున్న యిదియే హిమవంతునిమేడ. (ప్రవేశము నభినయించి

యాకాశమునకుఁ జూచి) ఓయీ కందుకీ! వలాచలచక్రవర్తి యెక్కడ నున్నవాడు?

ఏమిరుదున్నావు? దేనియైన మేనకతోఁగూడ నేదియో యాలోచింపును లోపలి

మంటపమున నున్నారనియా. అట్లయినఁ గార్యము విన్నవించుటకిది తగిన సమయమే

(అని నడచుచున్నాఁడు.)

(అంతట హిమవంతుఁడు, మేనక, కొలఁది పరిజనమును బ్రవేశించుచున్నారు.)

హిమ—దేవీ! కన్యాశిత్పత్న్యము గృహస్థుల కధికతరదుఃఖమును దెచ్చునుగదా మన కులభూషణ మగునీగౌరి పెచ్చియీమనసు వచ్చినది. అది యుక్తమే.

తే.గీ. సుదతి చనుమొగ్గలకగట్టఁ జూచు నిప్పు
డెడము నొకఁడంత విశువక వెడఁదఱొమ్ము

గలదు లేదనఁ దగులేత కాననకుమ

నమరె యున్నది సన్నని యానబారు.

౧౪

మేన—ఆర్యపుత్రా! తమరు సెలవిచ్చినట్లు గౌరి వివాహమంగళయోగ్యురాలయినది.

హిమ—దేవీ! యింకొకమాట వినుము.

ఆ.వె. కోమలాంగినలుదగుల్బ లెట్టెటువృద్ధిఁ

జెందు నట్టులటులె చిక్కుచున్న

దకట నాశరీర మనిశంబు నీమెకు

మగసిఁ గూర్చు మనసు మఱుఁగుచుంట.

౧౫

మేన—అహోరాత్రములం దీకార్యమునే చింతించుచు దానియందే మనసు నిలుపుచున్న నాశరీరముమాత్ర మట్లు తోచుచుండు లేదా!

హిమ—(ముందుకుఁ జూచి) దేవీ! వీణావహారి యగునారదముని యిడె వచ్చి చున్నాఁడు. అతని కర్ణమును దీసికొనిరమ్ము.

మేన—ఆర్యపుత్రా! లానతిచ్చినట్లు చేసెదను.

హిమ—(లేచి దోసిలియొగ్గి) మహాత్మా! ననుస్కరించుచున్నాఁడు,

నార—అభ్యుదయపరంపరావాప్తిగస్తు.

హిమ—(పీఠమునువైచి యర్ఘ్యము సమర్పించుచున్నాఁడు.)

నార—(గ్రహించుచున్నాఁడు.)

హిమ—(సంతోషముతో చేతులుమోడ్చి)—

ఆ. వె. కోర్కలు వశపఱిచిరొని, సాగునటు నేసి | పరమతత్త్వమండు భావమునుచు
తమ్ముఁ బోలువారి దర్శనం దెలు లల్ప | పుణ్యులకు లభించు కునివరేణ్య. ౧౬
నార—సర్వాశ్రమోపకారులగు మీవంటి గృహస్థులను నిస్సృహులైనను మా
వంటివారు చూడనిలసినదే.

హిమ—తమరు సెలవిచ్చినది యనుగ్రాహ్యోషయము.

నార—అనుగ్రాహకు ననుగ్రాహ్యతయందు సందేహ మేమన్నది? మఱియును ఋణ్యధూమివగు నీవు మాకు దృఢనీరుండవే. ఎందుకేత ననఁగా—

ఆ. వె. సర్వభౌమసంగమము జాహ్నువి మునుశంభు

శిరసు దిగి నీరు శిఖర మనలఁ

జేరె న నెనుమాటచేతనే గద నేఁగు

భువనసావనియయి పొగడ నెగఁగు !

౧౭

హిమ—తమ మాద్యు నవర్తయి న నేమను మీరీలాసన నతిస్తాత్రిము నేయనేల ?

నార—ఆ. వె. నిరుపమానమాపనిలయి చివ్విరుసుతల్

కలరు నీరు గంగగౌరియునన

హిమ—ఇది నిజమే.

నార— అందుఁ బ్రేమమున్నెయనుమాప ముఖుఁగాఁ

బడసె సుగుణరాశి వారాశి.

హిమ—ఇది కలరు.

నార—నీ రెండవకుమారికి నెగు ముద్దేసించినావు ?

హిమ—మహాత్మా ! ఈసంగతినే విచారించు నామనసు మిక్కిలి యనుతాపము నొందుచున్నది.

నార—ఆ. వె. నాగభౌకమందు నాకభౌకమందు

మర్త్యభౌకమందు మానసమాటి

కర్మనకుఁగు మౌరకఁ దానగ త్రియభర్త

భర్త నాదుఁచె భవమహిరక.

హిమ—అదియును మీరే నెలవీరు సమర్థులు.

నార—(శనలో) ఇతనికిఁ జంబ్రచూళిమాటఁ జెప్పక సామాన్యపచనం లచేత నెళ్ళయిచ్చెదను. (పరికాశముగా) ఈయర్థమును దివ్యదృష్టితో మేము చూచినారము. ఎట్లనిన:—నీకూతులు శిశ్వాధిపతైన యొకవరునిఁ బరియగలదు. ఇట్టి నాని నని విశేషించి కనుగొనము.

హిమ—శిశ్వాధిపతఁ డెగుమాటచెల్లించితనే భయపడెదామి.

నార—ఆ. వె. నీకూజ తొంటి నీదునోము పండి

యచని నరెరించునాదిక క్తి

నిరుపమానమాపనిధియైన యాబాల

నితరకన్య లట్లు లెంచవలదు.

౧౮

అందుచేత నీకొనూరై యెవనికో యొకనికి నీయదగినదికాదు.

హిమ—నేను తమ మానతి దాఁడను.

నార—మీయభ్యుదయమునిమిత్త మింకొకహితముఁ గూడ నిందుక నే నుప
దేశించుచున్నాఁడను. ఏదన—

ఉ. ఎవ్వఁడు తాల్చు నీభువనమెల్లను దూషము లెన్నిదింటిచే
కవ్యనిలోచనత్రితయ మేర్పడె వెల్లులు మాటిచేతనే
యెవ్వఁడు దేవల్లులుగ నెంచుకొ యీశ్వరశబ్దనాద్యుల
సర్వధుమాళి నీచాయలందుఁ బపంబొనఁచు నిత్తజేక.
హిమ—అది జమే.

నార—అగుచేత స్వయముగ నీయొక్కనచ్చిన యాయందుకేదని నేదోయొక
పూజచేత నేవింపుము.

హిమ—మహాత్మా! అలాజ యేమో వసుదేవ లోకంకు.

నార—అనుకూపముజన రిన్మత యగునీహారు గౌరినిఁ దేవించి . నవ్విలు,
దర్శలు, దూర్వారూరములు, బావులు సహస్రమునుఁ జంద్రకేళిలు లేకంపు . నాని
నీవు పరుపుము.

హిమ—అలాగున నే చేయుదును.

నార—(తనలో) విత్తనము నాటఁబడినది. చేయఁదగినపనియు, సామాన్యకృత్తి
చేత నెఱిగించితిని. అందువలన నచ్చినట్లే మరొకవసు. (ప్రకాశముగా) హిమఁ
తుడా ! మేము చెప్పినట్లు కప్పక చేయుము. (అని యాకాశమార్గమున నిష్క్రమించు
చున్నాఁడు.)

హిమ—(మాచి)

తే. గీ. పట్టపగటియందుగ వసుప్రభలచేర
బండువెన్నెల క్రిష్కలఁ బర్యవేశి
బురుగుచున్నాఁడు దినున కనఘమాత్రి
మానివిభుఁడు రెండవచందనామవోలె.

దేవీ ! ముగిసినమును విన్నావుగదా ?

మేన—విశ్వాధికపురుషులకు నాగుఁడు ననుమాట విన్నాఁడను.

హిమ—(తనలో) విశ్వాధికుఁ డనుమాట బాఱుచుచుటఁబట్టియుఁ దేయఁదగిన
పని నుపదేశించుటఁబట్టియు మాయమ్మాయికఁ జంద్రకేళిలచే నరుఁడును నూచించు
బురుదున్నది. (ప్రకాశముగా) నా దోపదిష్టమైన యిందుకేళిరహితవ్యుత చేయుటకు,
గునయమ్మయిని నెయొగింపఁ బోయితినింకను.

(అ యంతుల నిష్క్రమించుచున్నాడు.)

ఇది ప్రథమాంకము.

ద్వితీయాంకము.

—o—o—o—

[అంతట వాసంతికయను వనికేనత పోవేళిందుచున్నది.]

వాసం—“వాసంతికా! తపోనియమమునందున్న చంద్రశేఖరునకు నందనవనము నుండి పూజాపుష్పములఁ దీసికొనిరమ్మా” అని నందీశ్వరునిచేత నే నాజ్ఞాపింపఁబడితిని అందుచేత నందీశ్వరుఁ డాజ్ఞాపిచినట్లు లాకాశమార్గమునఁ జని నిజసారథముల దిగంతముల వెదజల్లు కల్పద్రుమకుసుమములు తోయూటకు నందనవనమున కంగెదను.

(అని యాలోచనఁ జేయుచున్నది.)

(అంతట రంభ ప్రవేశించుచున్నది.)

రంభ—తారకాసురుఁడీగ్రహణసాధ్యుఁడతలఁ నచ్చాలు మహామేరుగుహ లలో దాగియున్నాడు. నేనో కుచేరనందనుడను నలకూబరుని విడిచి కణమైనఁ బ్రాణములు నిలుపజాలను గనుక వానియొద్దకుఁ జనియెదను. (అని దీచుచున్నది)

వాసం—(రంభను జూచి) ఓహో! ప్రియసఖి రంభ నమ్మచున్నది! ఆమెదగ్గఁ జూడఁ బోయెదను. (అని యట్లుచేయుచున్నది.)

రంభ—అహో! హిమత్కృతుఁడవానినియను వాసంతిక యిదిగో! ప్రియసఖికి మంగళము.

వాసం—ప్రియసఖీ! యిక్కడి కేలవచ్చితివి?

రంభ—తారకాసురుఁడు చెఱపట్టునను భయమున శంకించుచు నచ్చరలు మేరు పర్వతగుహలలో దాగియున్నాడు.

వాసం—నిజమే, వాడెంతటి దుష్టుఁడోడే.

రంభ—కుచేరనందనునిఁ జూడక నిగుసమును జీవమును నేను నిలుపజాలను! కీదె వెక్కఁగా నెఱుఁగుదువు.

వాసం—అది మునుపే యెఱుఁగుదును. మీ యిరువుర యన్యోన్యానురాగముఁ బ్రసిద్ధమేకదా.

రంభ—తీయకట్లుని కంటికిండి యెడతెగక బయలువెడలు నమ్ములు పీడిం. బ్బాసయముఁ గలిగి, నెచ్చెలులతోఁ జెప్పక నలకూబరుని కేరఁ బోవుచు మార్గనశమ నిలు వచ్చితిని.

వాసం—అట్టి యనురాగమున కిట్టివ్యాపారము తగును.

రంభ—ని వెక్కడి కరుగుచున్నావు?

వాసం — నిత్యానందనిజస్వరూపుఁడు, అచనమాత్రబాహుఁడు నగు భగవంతు డగు నీలకాపితునకుఁ బూజాపుష్పములకు నందనననునుండి తెమ్మని నందీశ్వరుఁడు నాకానతిచ్చెను.

రంభ — ప్రియసఖీ! అక్కడి కొత్తవృత్తాంత మేదైన నన్నదా?

వాసం — మఱి యేదియును లేదు. కాని తండ్రిపక్షపున నెచ్చెలులతోఁ గూడఁ బార్వతి దినదినము వచ్చి మహారేవు నారాధించుచున్నది.

రంభ — ఆరాధనకు ఫలమేమి?

వాసం — పరమేశ్వరప్రసాదమే.

రంభ — బాగున్నది. అయిన నీవు పశ్చిమకార్యమును జేయబొమ్ము. నేనను సంకల్పించుకొన్న కార్యమును జేయఁ బోయెదను. (అని నిష్క్రమించుచున్నాడు)

ఇది విష్కంభకము.

[అంతట నిజనటభామంటపమునఁ గూర్చుండి మహేంద్రుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

మహేం — (మంటపద్వారముఁజూచి) ఓరీ! యెవఁడురా యక్కడ?

దేవనంది — (ప్రవేశించి) దేవా! యిదిగో వచ్చినాడను.

మహేం — నేడు మహాకార్యము నాలోచింపవలసియున్నది గనుక బృహస్పతులవారినిఁ దక్కఁ దదితరాలను లోపలఁ బ్రవేశపెట్టకుము.

దేవ — చిత్తము.

(అని నిష్క్రమించుచున్నాఁడు)

[అంతట బృహస్పతి ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

బృహ — (ముందుఁజూచి) ఏమిటి! ఈమహేంద్రుఁడు వివిక్తాస్థానమంటపమునందున్నాఁడు! ఓహో!

శా. కాంచు గన్నలఁ గొన్నిటం దళితరక్ష శ్రేణియకావజము

గాంచు గొన్నిట లేతనవ్వొలయుస్వర్గస్త్రీయుఖాభోజము

గ్లాంచు గొన్నిట ననుచేవకనమస్కారంబు లిట్లుండి క

న్పించు న్నాకు నహస్రనేత్రుఁ డెగుట జింతించనట్లు లృది.

కాబట్టి యీతని సమీపించెదను.

(అని యాలాగునఁ జేయుచున్నాఁడు.)

మహేం — (బృహస్పతినిఁజూచి) ఇందు దయచేయుఁడు.

బృహ — మంచిది.

(అని భద్రాసనాంతుకమునఁ గూర్చున్నాఁడు.)

దేవ — (ప్రవేశించి) దేవా! దేవదూతయగు దేవబుఁడు తనదొక మనవి యున్న

దని విన్నపముఁ జేసికొనుచున్నాఁడు.

మహేం — అటులయిన వాని నొక్కని రానిమ్ము.

(అంతట దేవమాత ప్రవేశించుచున్నాడు.)

దేవ — ఈపాటి భువు బృహస్పతితో నేదియో యాలోచించుచున్నాడు. అయిన నాతనిపగ్గటకు బోయెదను. (అని సమీపించి) దేవరకు జయమగుఁగాక.

మహేం — దేవమా ! విచారించుచున్న వానివలె గనబడుచున్నావేమి ?

దేవ — తారకాసురుని యాక్రమాణము గాక మాకు వేయి విచారకాగము మే మున్నది.

మహేం — ఇపుడు శ్రాంతయపరాధ మే మున్నది?

దేవ — హద్దుమీఁదిన యసురపీఠము దేవవారితో నెట్లు మానవి చేయుదును ?

మహేం — దేవమా ! భయపడక నాంప్రసాద్యమును మ జెప్పుము.

దేవ — చెప్పుచున్నాడను. వినుండు.

చ. అమరనదిం జరించు కనకాంబుజము త్వేకలించి మా కట్టి

ప్రములకు సంపన్నతీజ సంతతుల న్మోచిలంటు దుర్గించి కా

వ్యముల నొసంకు నేర్పుగల మా ముందేనువు దొంగిలించి హా !

(అని సగముచెప్పి యూరకున్నాడు.)

మహేం — అశిష్టముఁడొకడె జెప్పుము.

దేవ — అమరసతీకచక్రరాణ వాసయి జేయు వలంతు రాఖిలల్.

మహేం — కలిశసహాయ మును నుద్బాహువు బాగయాకరతో నంబు నీకింత సుదేహ మెందులకు ? చూడు —

అ. వె. ననుచి బలచి వృత్తి నానూనశిష్టులు

గా నొనర్చి గిరులగఱుల వఱికి

జగములెల్ల బ్రోవఁజాలు నా కిపు నెత్తు

నచ్చె వారహనద బ్రహ్మనరసు.

3

అయినను గొన్నిదిన ములలో దానికిఁ బ్రతిక్రియ కాగలదు. సముచితకార్యముల జేయుటకు నీవు పొమ్ము.

దేవ — చిత్తము.

(అని నిష్క్రమించుచున్నాడు.)

మహేం — ఆచార్యా ! ఇటుపిమ్మట గర్తవ్యమేమి ?

బృహ — ఇంతకు యూర్వదినమరదే తారకాసురుని యాక్రమాణమున సమీపక దేతాసభతోడొకడ మేము భగవంతుడును ఉన్నసంభవునియొద్ద కంగి యుగగఁ దారకాసురుఁడు కుమారస్వామిచేత, గాక నదితరులచేత జూనఁడు. అన్నివిధములను చూచుచున్నాము మిది —

తే. గీ. యందునులసాశ్రవునఁ జంద్రమాళి నేఁడు

చేయుచున్నాఁడు తపము నిశ్చింతతోడి

నేయుపాయంబుదేసిన నీచృకునకుఁ

గలుగుఁగాత మక్కువ యద్రదకన్యమీయ

౬.

అనంతరము బ్రదుకయులగు జనియించు పుమాటయగు నేనానిచేర మీ మనోరథమున
కాగలము" అని యశ్వింఁచి యానతిచ్చెను.

మహేం—గిరీశుఁడు గిరిజ నేలాగునఁ బ్రసాదించెను. విష్ణుడు వారిదవయించు
పుమారుఁ డెన్నఁడు మన మనోరథమును నిర్ధింపజేయును.

బృహ—మహాత్ములపలుకులు నిర్ధకములు కావు.

మహేం—(జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చికొని సంతోషముతో) వింఁచి యాజ్ఞాపించిన మన
కార్యము నంగీకరించినదియుఁబోలే తండ్రిపనుపున నెచ్చెలులం గలనీ హర్షతి ప్రతి
దినమును నిచ్చి భగవ తు నిందు శేఖరుని నేమిచుచున్నదని రఃభముఖమునుండి కంటిలి.

బృహ—అట్లయిన మనకోరిక నిర్ధించినదే.

మహేం—ఇంతమాటయుచేత నేనా?

సీ. అతిమంజులమ్మలై యానందకరము లౌనప్ప స్వకోంగనల వాక్యములచేత

వీరులకొనలందు పిశ్రమిలమదు నున్నచారు కటాక్షపక్షణలదేతఁ

జెలువారు వలరాజుచేఱకునింగులు లట్లు మొదలంట వంగినబొనులచేత

జాటినపయ్యెడ సవరందుచో బాహుకమనీయకంకణక్వణముచేత

మాటమాటికి నప్పరోయింపఁబంబు

సలుపు తాదృశవిభ్రమసమితిచేతఁ

గలఁకనొకయింత మనయునఁ గాంచనట్టి

మానిరత్నంబు సుమి చంద్రమాళియనఁగ.

౭.

అనింతనీయుఁడు, నధికానంద సుందరుఁడు, సనాదినిధసుండు, ననంజనుఁడు, నగుకన్య
యురిమనగు తన్నుదాఁ నిజాంత ర్భక్తమున సాక్షాత్కరించుకొని సముపసంస్కృతాశ్శల
ద్వైతకల్పనావికల్పఁడును, స్వతంత్రకర్తయు, చరాచరగురుఁడు నగు నా చంద్రమాళి
వశికరణమునందు గౌరీపరిచరణ మేపాటిది?

బృహ—మహాత్మా! తక్కిన యువతులవలెనే యీమెను దలఁపకును. ఎందు
చేతనఁగా:—

తే. గీ. హూయలు దిశుకొల్తు నెమ్మనియొబ్బుఁ గల్గి

మనను హరియించు నొకవింతమహిమఁ గల్గి

యలకుచున్నది చుమ్మి యాయది కన్య

యలకువిల్తుని సమ్మోహనాస్త్రమునగ

మహే—(సంతోషముతో) అలకువిల్తుడు డెను నుపోద్ఘాతము చేత నాతడే యాయమామపె శ్వరులనుగూర్చి సమర్థుడని నాకు జ్ఞప్తికి వచ్చినది.

బృహ—(సంతోషముతో)

తే. గీ. జగములను మూటి శాసింపఁ జాలునట్టి

మీమనీష యూర్జితమౌచు మెఱయుచుండు

గరము శాంతికపౌష్టికకర్మములనె

యేమరక నిల్చు మాబుద్ధి యెల్లయెడల.

ఎందుచేత నన, నాబుద్ధియు నీయాలోచనైకగడయ్యె. కావున సత్వరమకామాని బిలువనంపుడు.

మహే—(మంటపద్వారమునఁ జూచి) ఓరీ! యెవఁడు? యక్కడ?

దేవనంది—(ప్రవేశించి) దేవా, యిదిగో వచ్చినాడను.

మహే—దేవనందీ! కిప్పుముగాఁ గామునిఁ బిలుపుము.

దేవ—చిత్తము. (అని నిష్క్రమించుచున్నాడు.)

[అంతట రతనంతులతోఁ గాముడు ప్రవేశించుచున్నాడు.]

కాము—మిత్రుడా, నసంతుడా! ఏమి యిది యకాలమునందు స్వామియగు మహేంద్రుడు పిలువ నంపినాడు?

నసం—నే నిట్లని తెలందుచున్నాడు.

చ. మఱియెగఁ రానినేరమున మానిని యెవ్వతెయో మనస్సునం

జిఱచిఱలాడి తన్ను నిరసించుట రోసముఁ జెంది తానె క

న్ముఱఁ బతిమల నోడి యభిమానవశమ్మున నేఁ డితండు నీ

కఱకగుమోహనాస్త్రమునఁ గాంతవానిం గరఁగింపఁ జూచెడున్.

కాము—అంచఱును చిగ్గఱకుఁ బోవుదును. (అని సమీపించుచున్నాడు.)

మహే—(చూచి సంతోషముతో) —

ఉ. హుమ్మని చుజ్జగంబులను నోరువఁగాఁ దిగి మోయుచంచరీ

కమ్ములబిందు నారి యయి క్రాలెడుకల్బజమందు మోపి మో

హమ్మున ముక్తులొక్కెడు ప్రయాస్యముఁ జూచుచు మెల్లమెల్ల మి

తొమ్మగు నన్వహంతుడను దా నిటె వచ్చెడుఁ బచ్చిలిడుడున్.

(కామఁడు రతివస తులతో సమీపించి చాపగర్భ మగునఁజలితో

విలాసముగాఁ బ్రణమిల్లుచున్నాఁడు.)

మ హేం—(పీఠాంతికమున జేతితోఁ జూపుచు) మిత్రుఁడా ! కామఁడా !

ఇక్కడఁ గూరుచుండును .

(కామఁడు రతి వస-తులతోఁ గూరుచున్నాఁడు.)

బృహ — ఓయీ, పూజనీయుడవగు నిన్ను మహేంద్రుఁడు మన్నించుట
మిగులఁ బొసఁగియున్నది.

కామ — (దోసిలియొగ్గి)

చ. దొరవయి నుజ్జగంబులకు దోర్బలధుర్యుడవై ననీకు ని
ర్వరకులనాథ నాఁలనఁ జక్కఁబడంగలకార్య మేది ను
స్థిరమగు నైజతేజమున దిగ్విలయఁబులు వెల్లఁజేయు భా
స్కరుఁడొక చిన్నదివ్వెఁ దనకాంతులు చాలక కోరఁబోవు నే.

బృహ — ఆలాగనవద్దు.

తే. గీ. మాన్యచంత యలోక సామాన్యచాప
పాండితి ధరించినట్టి నీబాహు నొకఁడె
వెలలనన్నిఁటిదీర్చి యీవిబుధవితతి
కార్య మభిలము సాధింపఁగలదునుమ్ము.

మ హేం — మిత్రుఁడా ! కామఁడా !

తే. గీ. ఆచ్యుతునిచక్రమ న కసాధ్యమగు నెద్ది
పదను మెఱయునాపనికి దుర్వార మెద్ది
యాపనియె తీస నీపువ్వుబమ్ము చేత
నోహానీవెంక భుజబలాఘ్యుడవొకాని.

కామ — (గర్వముతో) ఎవ్వఁడు నీకు సాపత్న్యము నాచరించుచున్నవాడో.
యాతఁడు.

క. మునియైన వసుజుడైనను
మహాజుడయిన ముగ్ధవంధ్ర మహాళియె యైనకొ
విను మమరాంగనలకటా
క్షుబ్ధక్షణశృంఖములఁ గట్టఁబడెను.

మ హేం — (బృహస్పతిమొగముఁ జూచుచున్నాఁడు.)

బృహ—ఓయీ, కామరా! మగ్ధుల దుష్కారముని చూడవలయును నీచేత నెవ్వఁడు బంగణి పలుకెయ్య నాశంకరుఁ డిప్పుడు మంచునొండచరియఁబడినది నిరతి శయశీతలాంతఃకరణం దై తపసుఁ జేయుచున్నాఁడు.

కాము—శరువాత. లరువాత.

బృహ—సౌభాగ్యమయమగు సాలభిజితయుఁ బోతె, కగ్రహమును దాల్చిన సౌందర్యదేవతయో యన సఖిజనపరిస్థితియై తండ్రియనతిఁ బార్వతి యిపు డాశీర్వాద సేవించుచున్నది.

కాము—తరువాత. శరువాత.

బృహ—వారికలయికయందు దేవతలకు మహాకార్యసిద్ధి కలదు. అదియును నీ సహాయమునే కోరుచున్నది.

కాము—(తనలో) తనకక్తి నెఱుంగమి నకుల కాత్మనాశముఁ దెచ్చునుగాదా. అందుచేతనన, నాత్మకాఘాపరాయణతఁ బరమేశ్వరుని సామాన్యనిగ్రాఁ బంగణించెదను.

వన—(తనలో) = నున్న దొకటి జరగిన దొకటి.

తే. గీ. తీవయల్ కమ్మనమ్ముఁ జేవోయిఁ బూని

యేచి యబలలలోఁ చెకునీతఁడెచట

విపులలాలాటనయనాన్ని విస్ఫులింగ

ధస్మితపురత్రయముఁ గూలపాణి యెచట.

రతి—అయ్యో! విండుపరశుఁడు జయింపఁ దగినవాఁ డెనుటచే మాకుఁ గడు సగీ ట్టము నూఁడినది.

కాము—ఇనను బరిజనులలోఁ గడు నల్పుడైనను నావలనఁగూడ దేవతల కార్యము నడపింపుచున్నాను గావున నే నాత్మనాశనకముకైన నొడంబడి యీ కార్యము నెరవేర్పఁ బోయితినించెదను.

మహేం—తే. గీ. ఈవు సమ్మోహనాస్త్రంబు నెక్కవెట్టి

నిలుతునేని నిబ్బరమెల్ల నేలఁగలిపి

మురువు పడుకొత్తుగిరిజనెమ్మొగమునంకఁ

జూడకుండఁగ నాచంద్రజూటు తరమె ?

అందువలన నీచిన్న కార్యము నుగూర్చి నీవు సందేహ మొందవలదు.

కాము— తే. గీ. ప్రియము జ్ఞానసుఁ బ్రాణము ల్విడుచునాట

నీ యమరకార్యమునిమిత్త మిప్పు డేను

జగతి నుపకారు లమలయశశ్శరీర

మరిని నృతజీవు లగుచుందు రనిఘచరిత.

కావున దేవర యెట్లు సెలవొసరిన నట్లు జేయువాడ.

మహేంద్రుడును, బృహస్పతియు — (చేయెత్తి)

మ. కలుగుం గావుత నీమ మంగళ మమోఘశ్రేయ నిల్పార్పు ది
వృలయాశీస్సులు పోమ నిన్న శరణుల్ బంఘా పుంఖోదయం
బులుగా నీ భుజశక్తి మి.చుత యశంబు న్నెల్లు లోకత్సరియై
ఫల మొందింపు స్వతంత్రకర్త పిధి మావాంఛకై గృహపూర్ణుడై. ౧౭

(కాముడు రతిచసంకులతో శంకించుచు నిస్క్రమించుచున్నాడు.)

మహే — ఆచార్య ! బ్రహ్మ యాదేశమున కనురూపముగ గార్యము మనచేతనే
చేయబడినది. కార సిద్ధిః గూర్చి చచ్చుప్రభు కలసివచ్చినది తోచుచున్నది.

బృహ — ఔ నది యట్లే.

మహే — స్థాణ్వాశ్రమసమీపమున గూర్చి చుచున్న కాముని యనంతర
వృత్తాంతమును చెలిసికొనుట కెచ్చొనినైన నంపరియత్నించెదను.

బృహ — నేనును బ్రస్తుతకార్యసిద్ధికిఁ గులకేవలం బాంక్షింప నరొదను.

(అన నంపఱును నిస్క్రమించుచున్నాడు)

ఇది ద్వితీయాంకము.

తృతీయాంకము.

(అంతట మహేంద్రుడును బృహస్పతియుఁ బ్రవేశించుచున్నాడు.)

మహే — ఆచార్య ! కాముఁ డెట్టిబాణసాధనమునైన ఖండాపరకుని లోఁ
బఱుదుకొనునా, లేక సంవర్తనసమయదినకరదుర్నిరీక్షుండైనయశ్మానిం దేజ్జీయైనం
జూడఁజాలక పాటివచ్చునా? అట్లు గాదున్న గోపాంధకాశిచేతస్కుండైన యతని
ఫలన యనాంబునకుఁ బురోగాశ మగునా? ఎట్లు కాఁగలదో తెలియదు. (ఎడమ
కన్న దుటను నూచించి శంకతో)

తే. గీ. అడవుచున్న దీయెడమకన్నఁకటకట

యమరకార్యంబు నేకంగిన్నెనఁజెటుప

సిగ్గుగనున్న కథిపాదుచెయిదనులను

దితముగనాను నెజ్జింగిందునదియుఁబోలె.

బృహ — అమంగళము ప్రతిహతమగుగాక. దేవా ! ఈశకునముచేతఁ దద్వృత్తాంత మెఱిగినయొకఁ డిటు వచ్చునని తోచుచున్నది.

(అంతట నారదుఁడు పోవేళించుచున్నాఁడు.)

నార — మహేంద్రు! యానతిని స్థాణ్వాశ్రమమున కరిగి యచ్చటివృత్తాంత మఖిలమును జెలిసికొని వచ్చితినిగదా. అందుచేత నీతని సమీపించి యచట నెలకొన్న యుదంత మంతయు నివేదించెదను. (అని పడచుచున్నాఁడు.)

మహేం — (చూచి) ఇదిగో మహతీవల్లభుఁ డగునారదునియే యిటు వచ్చుచున్నాఁడు. అతనికిఁ బీతము వేయఁగలఁగాక.

[బృహస్పతి పీతమును వేయ నారదుఁడు గూర్చున్నాఁడు.]

మహేం — (దోసినియొగ్గి) వేఁపులకోరిక మంగళమో యమంగళమో నెలవిండు

నాగ — మొదటినుండి యంతయుఁ జెప్పుదును వినుండు

మహేం — సావధానుడవై యున్నాడను.

నార — అట్లు దేవకార్యమునిమిత్త ముగచున్న మంత్రముని, వృత్తాంతమును జెలిసికొనుశలఁపున మీయాజ్ఞానుసారముగఁ దిరస్కరణీకర్యచే వెంటడించితిని.

మహేం — తరువాత తరువాత.

నార — అటు స్థాణ్వాశ్రమముఁ జేరి కాముఁడు వసంతునితో నిట్లనియెను.

మహేం — ఏమని ?

నార — “మిత్రుడా ! ఈహిమవన్నగరప్రాంతకాంతారములయందు నీవు విజృంభింపుము ” అని.

మహేం — తరువాత నాతఁ డేమి చేసెను ?

నార — చ. పెంచన గంకుఁగోయిలలిపింకులఁ గూయఁగఁ జేసి నల్లెన

ల్యలయ సమీరకంచళనులం దల లెత్త గఁ జేసి తోన పు

వ్విలుతునిబాహుగర్వమును వేయిమకుంకులు పెంచి యాహిమా

చలననభూములం దటు వసంతుఁడు కోయని యార్చి రేగినన్. ౨

మహేం — తరువాత తరువాత.

నార — తే.గీ. మస్కరించు గంకుఁగోయిల ల్మగున లాసఁగు

తియ్య మామిడిచిరువు తేనె గోగ్రిలి

మానసఁ గరఁగించుపంచమధ్వనులచేత

నించువిలుకాని రువంబు మించఁ జేసె.

మహేం — తరువాత తరువాత.

నార—తే.గీ. ఊపి చందనభూజంబు లొక్కకొంత
మంచియేటియలలఁ గొనిలించి కొంత
తమ్మిపూఁదాఁగి గొని కొంత తారసిల్లె
నల్లనల్లన మలయంపుఁ జల్ల గాలి.

౪

మహే—తరువాత తరువాత.

నార.—మ. తలియ ద్దా ల్పై రసాలము స్సఖులహస్తస్పర్శము ల్వాసియు
నల్లకంఠీపదతాడనం జెడలియుం గంకెలి పుష్పించెద
త్కలగానమ్ముఁ దొఱంగియుం దొడిగె మొగ్గల్కోరటుల్కేసరా
ల్వలపెచ్చం జవరాండు కల్లుమియకుండం బల్లకంచె న్వేసన్.

౫

మహే—తరువాత తరువాత.

నార—ఉ. తుమ్మెదనారి యొక్కిడినతుంటవియం గ్రహియించి కేలగ
ర్వమ్మున మంచుకొండపయిఁ బంచశకుండటు లెక్కియార్వఁ బా
రమ్మును మీఱి యట్టి దనరానివికారమొకండుఁ జెందె మో
హమ్మునఁ జిక్కి స్రుక్కి ప్రియయాధికత నిమిగ్ధనమ్ములన్నియున్

౬

మహే—తరువాత తరువాత.

నార—వేయేల?

ఉ. ఆదినమందుఁ దద్వనమునందు వసించె కువారిలో మమ
త్వాదుల నెచ్చుసన్మునులకైనఁ గాంతలయందు ధైర్యమ
ర్యాద వలించునట్టులు మహత్తరమోహపయోనిధాన మెం
జే దరిలేక ముంచె జగమెల్ల త్తణతణ వే మిచెప్పదున్.

౭

మహే—ఈవిధమున సకలజనవిక్రూకార్యయై యావలపువెల్లి చెలగుచుండఁ
గాముఁ డేమిచేసెను;

నార—ఆకాముఁడు రతివసంతులతనవెంటరా మన్నతదేవదారుఖండమండపము
నందు తరక్కుచర్మము పఱచిన చలువటాలయగుఁగుపైఁ గూరుచుండి యంతర్ముఖ
నిహితచిత్తవృత్తి యు, నభ్యంతరపవననిరోధనిశ్చలాననుండు, నాసాగ్రనిహితపక్ష్యా
క్షిధానుఁడు నయి నిస్తరంగ మగుచెండవసముద్రముం బోలు నాయందు శేఖరుం గనుం
గొనియె.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—అనంతరము భగవంతుండగు నీలలోహితుండును జ్ఞాననేత్రముచేత జ్ఞాన
స్వరూపుండగు తన్ను సాక్షాత్కరించుకొని, పర్యంకబంధమును వదలి సమాధి
జాలించెను.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—కాముఁడును వాని సాదర్శనముచే గరతలమునుండి విల్లు జాటిపడుటయు నటమీఁదఁ జేయఁదగినపనిఁ జేయఁజాలక చిత్తరుబొమ్మవలె నొక్కక్షణ మూఁకుండెను.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—మ. కృతవాసంతలతాంతభూష యగుచు శ్రీకంఠ నర్సింప నాక్షితిభృత్కన్యక యంతఃలోన నరుదెంచెం గన్యకామండలాం చిత్రయై యాతనియున్న చోటికిఁ దపశ్శృంగారపీఠాధిదేవత యొయ్యారము సౌరు నచ్చుపడఁగాఁ బ్రత్యక్ష మైనట్లుగన్.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—పిమ్మట నాపంచబాణుఁడు పట్టుదొరకివవానివలె నిట్టూర్పు నిగిడ్చి దృష్టి కెదురుగాకుండ నాతని వెనుకకుఁ జని యదనుకొని కెదురుమాచుచుఁ బొంచి కూరుచుండెను.

మహే—తరువాత? —తరువాత?

నార—పార్వతియు సుఖోపవిష్టుఁడగు నాయప్తమూర్తికిఁ దన యష్టాంగములు నేలఁ దాఁకునట్లు నమస్కరించెను.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—అనురూపవరునిఁ జేపట్టుమని యామె నాచంద్రమాళి దీవించెను.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—తరువాత నాక్షణమునందే యిదియే సమయమని యామదఁ ఁడు సమోహనాస్త్రమును వింటఁ దొడిగెను.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—చ. చెలువగు మందహాసరుచిచే వికసించిన చెక్కుటద్దము

ల్లల యుమమోముదమ్మి శితికంధరుఁ డొక్కటఁ జూచెఁ జూచిన

స్వేలఁదెయు మైగగుర్పొడున వెల్లడిసేయుదు భావమెల్ల సి

గ్గలము ముఖేందుబింబము బయల్పడ నిమకనిల్చెఁ జెంగటన్.

అంతట భగవంతుండగు ముక్కంటి మనోవికారమును దహించుచుచే నిగోధించి తతారణము నరయఁగోరి నలుదెసలం బరికించి చూచెను.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—చ. కనియె యదుఁడు చంచరీకగుణ మాకర్ణంతయు న్లాగి మో

హన మస్త్రంబు ధనుస్సునంబొడిగి ప్రత్యాల్ఘపాదంబునన్

ఘనపూర్వాంగము వంచి ముందుకు భుజాగర్వంబు దీపింపఁగఁ
దనమేనుం గుఱిచేసి యేయటకుఁ బొంత న్నిల్చుపూవిల్తునికొ.
మహే—(భయముచే) అవశిష్టమునుగూడఁ జెప్పఁడు.

నార—అనంతరము న మహావీరుఁడైన శూలపాణి ఘోరలోచనమునుండి జ్వాలా
పలి యనెడు జటలుగలయగ్ని బ్రహ్మాండము నంతను మ్రింగఁదలఁచిన ప్రళయకాలా
నలమువలె విజృంభించి బయలువెడలెను.

మహే—(దుఃఖముతో) ఇంకమీఁద నేమిచెప్పుదురో కదా.

నార—ఆపురా రాతినయనానలమునకు నామదనుఁడు మిగుత యయ్యెను.

(మహేంద్రుఁడు మూర్ఛల్ల నారదుఁ డూఱడించుచున్నాఁడు.)

మ—(ఊఱడిలి) హా! భువనరమణీయ! పుష్పబాణా! హా సకలజనానందనా!
పురందరునిమిత్తము ప్రాణములు విడిచితివిగదా.

బృహ—దేవా విషాదము నొందసుము. కాఁదలఁచినది కాకమానదు. కానియ్యు
మ—రతి యేమిచేసినది?

నార—రతియును మోహవశయైనది.

మ—వసంతుఁ డేమిచేసెను?

నార—చెలికాఁడగు వసంతుఁడును మోహవశుడయ్యెను.

మ—అట్లు మూర్ఛితులగు రతి వసంతు లేమిచేసిరి?

నార—రతియుఁ దనకన్న మున్నూఱడిల్లిన వసంతుఁడు దన్నాశ్వాసింప నతి
కష్టముమీఁద నెట్టెట్టో చైతన్యము నొంది యెదుటఁ బరుపపవనవికీర్యబాణపాంసు
పటలమై భసితమయమై పురుషాకారముతో నున్నచుగనిమేను బిగ్గఁగొఁగిలించుకొని—

తే. గీ. కడచి చనరాని తీవ్రశోకమునఁ గుంగి

ప్రియభిరహిణియకాలముకి పెంటివోలె

నార్త నాదయై విలపించె నంబుజాక్షి

బెడఁదచన్ద్రోయి కన్నీటఁ దడియుచుండ.

౧౧

మ—తరువాత తరువాత.

నార—తదనంతరము హానాధ! హానాధ! యని విలపించుచున్న రతి నశరీర
వాణి యిటని యూఱడించెను.

తే. గీ. విడువు నెవ్వగ నిపుడు పూవిలుతురాణి!

కడచు నెవ్వఁడు విధినియోగము? ధరిత్రిఁ

గ్రమ్మఱ జనింపఁగలఁడు నీప్రాణవిభుఁడు

హరుఁడు పార్వతిఁ బెండ్లాడునవసరమున అని

౧౨

మ — (ఊటదిల్లి సంతోషించినట్లు)

తే. గీ. భగ్నమయ్యను నాకోర్కి ప్రధమమందు

మొలకలెత్తెడు గ్రమ్మటముమృరముగ

కాటుచిచ్చున మోహయ్యఁ గారుమబ్బు

తడుపవెండియఁ జిగురెత్తురువువోలె.

౧౩

బృహ — దేవా! యశరీరవాణి సత్యమయినదియే. సర్వవిధములచేతఁ గాముఁడు ప్రసర్జనము నొందఁగలఁడు.

మ — తరువాత నేమిజరిగినది.

నార — అతికష్టముమీఁద నూటడించి రతిని సమానదుఃఖుఁడైన వసంతుఁడు తన యిలుసేర్చెను.

మ — అట్లు కాముని గఢావశేషునిఁ గానొనర్చి కాలకంఠుఁ డేమిచేసెను.

నార — స్త్రీసమీపమును విడుచునిచ్చితో నాధూతేశ్వరుఁడు భూతగణసమేతముగా సంతర్ధానము నొందెను.

మ — పార్వతి యేమిచేసినది?

నార — తే. గీ. వచ్చి గిరిరాజు సందిటఁ గుచ్చియెత్తి

మూర్ఛపడి కన్నదమ్ములు మాసికొనిన

కన్నకూతులు గొరినిఁ గనికరించి

యల్లనల్లన నూరార్చి యిలుసేర్చె.

౧౪

మ — మహాత్మా! నారద! వినఁదగినది వింటిని. ఇటుమీఁద మీరెందరిగెదరు?

నార — ఈవృత్తాంతముఁ గ్రమ్మట సత్యలోకనివాసియగు చతుర్ముఖునకునివేదింప బోయెదను.

(అని నిష్క్రమించుచున్నాఁడు)

[అంతట రంభ ప్రవేశించుచున్నది.]

రంభ — (తనలో) కుజేరభవనమునుండి వచ్చుచు నే నోషధిప్రస్థనగరమునందు విన్న వృత్తాంతమును స్వామియగు మహేంద్రునికు విన్నవించెదను.

(అని నకుచుచున్నది.)

మహేంద్ర — (చూచి)

ఆ. వె. చంచలతను బాయుచంచలాలత వోలె

దిశగ నేర్చుపూవుదీన వోలె

మూర్తిమంతమైన మోహవిద్యయఁ బోలె

నగుచెడు నీమృగాక్షి యెవతొ.

౧౫

(నిరూపించి) ఇది రంభగదా.

రంభ—(సమీపించి) స్వామికి జయమగుఁగాక! జయమగుఁగాక!

మహే—రంభా! ఎందుండి వచ్చుచున్నావు?

రంభ—కు బేరభవనమునుండి.

మహే—అచ్చట నపూర్వవృత్తాంత మేనయినఁ గలదా?

రంభ—నీలగోపితుని : టలానలబ్ధాలలచేతఁ గానఁగూ కథావశేషఁ దెయ్యె నని యందఱు జెప్పకొనుచున్నారు. ఇంతియ గాక యాయొకవిప్రశ్చనగదయిన నీం కొకవిశేషముఁ గూడఁ గలను.

మహే—అ యింకొక శ్రేమి.

రంభ—కామదహనముచేత భగ్నమనోభయగు పార్వతి పరమేశ్వరునే పతిగా నభిలషించి కఠినతపశ్చఁ జనుచేర వనమనోరథము నెఱవేర్చుకొనఁ దలచుచున్నదని.

మ—ఆవిషయమునఁ దల్లిదండ్రు లేమన్నారు?

రంభ—మేనకాదేవి యట్లు చెప్పినది.

మ—ఏమని?

రంభ—తే.గీ. తపము చూడంగ నెంతయు దారుణము

మేను దివి నెరపువుఁ దోలె మృదుతరము

బిడ్డ ! కూడనిపనిఁ దలపెట్టి తీవు

దుష్కరం దిది యంచును దోచు నాకిం.

౧౬

మ—హిమవంతుఁ డేమియెను?

రంభ—ఆకార్యము నతఁ దనుమతించెను.

మ—రంభా! మంచివార్తఁ దెచ్చితివే నీవు నీపనిమీఁదఁ బోము.

రంభ—చిత్తము.

(అని నిష్క్రమించుచున్నది.)

(తెరలో)

వైతాళికుఁడు—

మ తనపైఁ గూరిమి నజ్ఞగించి యినుఁ దంత-బోవ దేశాంతరం

బనయిం బాపరహస్ని కోరువక సంధ్యావల్క్యయై శేంబుదా

రను మద్రాక్షలదేరు మేననిడి మ్లాయత్పంకజాతాస్యయై

తనరుం బద్ధిని తన్నిమిత్తము తపోభర్తయు గైకొన్నట్లుల్.

మ—(విని) మేమును సంధ్యావందన మాచరింపఁ బోవుచుము.

(అందఱు నిష్క్రమించుచున్నారు.)

ఇది తృతీయాంకము.

చ తు ర్థాం క ము.

[అంతట ను నివేషముధరించి నంది ప్రవేశించుచున్నాడు]

నంది—నందీ, మన్మథదాహముచేత భగ్గుమనోరథయగుపార్వతి నాయందే మనసునిలిసి మహానియమము నాచించుచున్నదై గౌరీశిఖరమనుపేరుగల తండ్రి శిఖరమునఁ దపముఁజేయుచున్నది తపము మొనలువెట్టి చిరకాలమైనది. కాబట్టి యచ్చటికి మునివేషముఁ ద్రాకిని నీచరిగి, యామోయమ మెట్టిదో, యభిలాషబంధ మెట్టిదో యామె నెచ్చెలులగు జయావిజయలమొగమన నెఱింగి మఱల రమ్మ ” అని భగవంతుండును నీలకంఠునిచే నాజ్ఞాపింపఁబడితినిగదా ! అందుచేత స్వామి నియోగమును జేయుదును (అని నడచి విమర్శించి) స్త్రీలమనసులు ప్రకృతికఠినములుగదా ! సందేహమేమి?

చ. దిరిసెనపూవుఁబోలె మృదుదేహమునం జెలువారుచున్న యీ
సరసిజనేత్ర చంద్రకళచాయను గన్నల కింపుఁ బెంపుచు
స్థిరమతులై శిలాకఠినదేహముల న్మను లాచరించుదు
సరతపముం బొనర్చుటకు సందియ మొందక సాహసించెను॥

మఱియు—

తే. గీ. హంసతూలికాతల్పంబునందు మున్ను
పండుకొనునీమె పవళించు వెట్టి నేల
జలుగుదున్నల్వల దొడుగునీచిగురుబోడి
కట్టుచున్నది కఠినవల్కలము నేడు.

తే. గీ. చారుచందనచర్చలఁ జల్లనైన
విమలధారాగృహంబుల వెలయునీమె
చేయుచున్నది తపము విశేషనియతి
మంటలెగసెడు పంచాగ్ని మధ్యమందు,

(అ తటఁ గుసుమాపచయము నభినయింపుచు జయావిజయలు ప్రవేశించుచున్నారు.)

జయ—సఖీ! విజయా! తపశ్చరణ నందుఁ గృతనిశ్చయము లగుప్రియసఖిగౌరి మనోరథకల్పవృక్ష మెప్పుడు ఫలించునే ?

విజయ—సఖీ! జయా! కామునిఁ గాల్చినపరుషహృదయుండును, నిష్కరుణతకు మొదటియుదాహరణము నగుపరమేశ్వరునిహృదయ మెప్పుడు తగులఁబడునో యప్పుడు ఫలించును.
(అని పూవులు కోయచున్నారు.)

నంది—అమె ప్రియసఖు లగుజ నూవిజయ లిరువురును వీరతై యుండునమ్మును.
కావున సమీపించెదను. (అలాగునఁ జేయుచున్నాఁడు.)

జయ—చెలీ నాపూవులసజ్జ నిండినది. నీ దెంతవఱకు నిండినది ?

జయ—(పువ్వులబుట్టనుచూచి) నాపూవులగరిడెయ నగయు నిండినది. కొఱత
గూడఁ బూరింపఁగలను. (అని పువ్వుకగండమును బూవులతో నింకించుచున్నది.)

నంది—(సమీపించి) మీను మంగళమగుఁగాక.

ఇద్దఱు—మహాత్మా ! నమస్కరించుచున్నారము.

నంది—మీ రెవ్వరు ? ఎందుచేతఁ బుష్పాపచ నుముఁ జేయుచున్నారు ?

ఇద్దఱు—మేము హిమవంతునికూతు రగుగౌంకిఁ జెలికఁ దైలము. తపోయమము
స్మరున్న యామెకు దేవపూజాపుష్పములను గోయుచున్నాము.

నంది—అమెను నెవ ప మెందునిమిత్రులు ?

జయ—అనురూపవరునిఁ బొందవలయునని.

నంది—ఈయనురూపవరుఁ డెవ్వఁడు ?

జయ—తే.గీ. ఆదిపూరుషుఁ డెంచు నిత్యయువ్య యంచు
నెవని బ్రామినులన్నియు నెఱుంగఁజేయు
నెవఁడు ధరియించియుండునో యెల్లయపుడు
నీశ్వరాభిఖ్యమును మఱి యిందులేఖ.

ఆపరమేశ్వరునే యీమాప్రియసఖి పతిగాఁ నభిలషించి మహేంద్రప్రముఖు
లగులోకపాలుర నవమానించి తపముఁ జేయుచున్నది. అదియుగాక మన్మథుఁ గాల్చిన
యీశ్వరునందలి వైరమువలనఁ బుట్టించితికిఁ జని మిగుల నుత్కంఠిత యైనది.

నంది—అది యెట్లో చెప్పుము.

జయ—తే.గీ. మిగులఁ గృణియించి పాలినమేను గల్గి
ఎంగియుండిన యానాబ్జంబుఁ గల్గి
చెలువ మఱియుండెఁ బార్వతీనలిని నేడు
భవుని విరహంపు గీర్మితాపమునఁ జేసి.

నంది—తరునాత మీసఖి యెట్లున్నది ?

జయ—అవ్వలికథ వినుము.

మ. తలిరుంబాన్వుల మెచ్చబోదు ముదమంది న్వీచునాచందనా

చలపుండెమ్మెర సోడనీ దలుక హెచ్చుం దూఁకెడుం బండువె

న్నెలలు దామరపాకుపచ్చడము నేనిం గప్పనీ దొర మై

చలిగొండ న్యసియించుచుం బొరయు నాచంద్రాస్య బల్కాడలక.

నంది—ఇట్లు ప్రబలమదనజ్వర యగునామె పిమ్మట నేమిచేసినది ?

ఇరువురు—అనంతరమున నేవెరవుఁ గావక తపశ్చరణముజేతఁ బరమేశ్వరు ను ముఖముగాఁ జేసికొనఁ దలఁచి తపసుఁగణ మగుతపోనియమమును వెఱపుచున్న యది.

నంది—దుర్లభవస్తు పార్థనానిబంధనముఁ గలదియు సందిగ్ధఫలము గలదియు నగునీతప మెందుకు ? దేవతలలో నెవనినోయొకని ననురూపనగుని గ్రహింపనచ్చును. అఖండపరమఁ డెన్ననో, కోయ్యల జముచినవానిలో నగ్రేసరుఁడు. అందుచే ద్రియసఖు లగుమీరామెను పితోపదేశముఁ జేయుఁడు.

జయ—మహాత్మా ! నాప్రియసఖి నేను బరమేశ్వరునే పతిఁగాఁ బడయుదును అట్లు కానినాఁ డీశిఖరమునందే కఠినతపశ్చరణముఁ జేయుచు విలీనురాల నగుదు ననిశ్చయించుకొన్నది.

నంది—(తనలో) కనఁదగినది విన్నాఁడు. ఈవృత్తాంతమును నీలలోహితుల విన్నవించెద. (ప్రకాశముగా) కాంతలారా! వచ్చినట్లే నేరగెదను.

(అని నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.)

జయ—మేమును బ్రోక్షుసఖికిఁ బూజాపుష్పములను దీసికొని పోవుచున్నాము.

(అని నిష్క్రమించిరి.)

ఇది మిశ్రవిష్కాభము.

(అంశట వైష్ణికునివేషమును ధరించి శంకరుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.)

శంక—(తన్నుఁ జూచుకొని) ఈవేషము పార్వతిని పంపించుటకుఁ దగినది అదియట్లే.

మ. మెల ముప్పేటలనూలు మూపున మెగంపుందోలు హస్తంబున
స్వయమా మోదురుగఱ్ఱ నెన్నొసటిపై భస్మార్ధ్యపురిచ్చి బు నౌ
దంపైఁ బచ్చనిపెంజడల్ స్ఫటికసూత్రంబొందు ముంజేత న
గ్భలతోఁగూర్చు పవిత్రమొక్కటియుఁ గర్ణంబందు శోభిల్లెడున్.

(తలోచించి)

మ. ననవిల్తుండటు మోహనాస్త్రమును వింటంగూర్చ సాపత్రపా

ననయై చెక్కులు మందహాసరుచుల న్భాసిల్లఁగాఁ జూపు ల

జ్జను నిట్టట్టవర న్దగుర్పొడువఁగా సర్వాంగ మేక్రొత్తరూ

పునుఁ గొన్నట్లును నిల్చెనయ్యదియై యిప్పుం దోయ నానెమ్మది.

కాబట్టి గాఢతరతరశికిరణ సంతప్తమైన మేదినిని, జాతకిని, మేఘుఁ డెనుగ్రహించి
రాగునఁ గఠినతరతపోవిశేషతపు యొకగు నీమెను నే నిప్పుడే యుగ్రహించెదను, జయ

విజయంబలన నామె భౌవబంధము నెఱిగి సంది నాకుఁ జెలియఁ జేయుటచే, నెన్నఁ
రించికొనుటకువలె నేను మామనెఱుమును భరియించుచున్నాను.

(అని విషయముతో నకులచున్నాఁడు.)

(అంతట జయావిజయలు నేపింపుచుండఁ దపస్సు చేయు

చున్న పార్వతి ప్రవేశించుచున్నది.)

పార్వ — (ఎడమకన్నదరుటను సూచించి) ప్రియఃఖులారా !

తే. గీ. సమధికానందభాషాళిఁ జల్లనైన

యెడమక న్నిప్పు డెవరు నిచ్చెతుకనుగ

మందభౌగ్యురాలను నాకు నిందువలఁ

గలుగఁబలఁచిన కుభమేమొ తెలియరాదు.

జయ — ఓసఖీ! పార్వతీ! స్త్రీల కెడమక న్నవరుటయుఁ బురుషులకుఁ గడి
కన్నదరుటయు సుశకునము లని పౌరాణికులు చెప్పుదురు. అట్లు మన్మథదాహమున
నిష్కరుణుడయ్యుఁ బరమేశ్వరుఁ డేమియుఁ జేయనిముఖుడననో నిన్నునుగ్రహింపఁగలఁడు.

పార్వ — ప్రియసఖివచనము సత్యమగుఁగాక.

విజయ — చెలియను జయ నిజముచెప్పినది.

శంక — (పార్వతింజూచి)

క. ఇక్కలికి నోమలాంగం

దెక్కడ దారుణము నియమమెక్కడః సెగలం

గొక్కెను క్రిష్టం దెక్కడ

నెక్కడనుజమ్మదులనుగుహిమకరః పయః .

అహో! యీమంజుభాషిణి నన్నున్నేర్పించి యెంతయుఁ గపటస్థిత ముచిత్రంపుచున్నది.

జయ — (చూచి) సఖీ పార్వతీ! మాత్రిజవించిన ప్రిహ్లాచర్మమువలె నొకచే
బ్రాహ్మంపురుషాపురుషుఁ డిటు మొగమై నమ్మచున్నాఁడు.

పార్వ — అతిథులై వచ్చిన మహాకులం మీరు ప్రాజపత్యుడగున . నేనెప్పుడైనా
నియమమును నెఱపెదను. (అని మానయు నవలంబించుచున్నది.)

శంక — (చూచి)

తే. గీ. పడతి మద్విరహవ్యధఁ చాలిపోయి

చెన్నువహించు నిద నారచీరఁ గట్టి

తేతసంజెల్లయలో లీన మగుమఁ

దనరుపాద్యమినాటిం ద్రకకవోదె.

(అని సమీపమునకుఁ బోవుచున్నాఁడు.)

(జమావిజయలు వీరమును చెప్పుచున్నారు. శంకరుడు గూరుచుండి మార్గా
యాసము నభినయించుచున్నాడు.)

[పార్వతి చెలికత్తెలఁ జూచుచున్నది. సఖులు బ్రహ్మచారికి వీరనల విసరుచున్నారు.]

శంక — (చేయియెత్తి) ఆనన్యసామాన్యమును మీశాజన్యముచేతనే మాయాయా
సము పోయినది

ఇరువురు — (విస్మయముతో) మహాపురుషు లెందుండి వచ్చుచున్నారు ?

శంక — ఇప్పుడు కైలాసమునండి వచ్చుచున్నాము.

జయ — అట్లయిన నృహాపురుషుఁ డర్హ్యమును గ్రహించుఁగాక.

శంక — మంచిది. (అని యర్హ్యమును గ్రహించుట నభినయించి) కల్యాణు
లారా ! మిమ్ముకమాట యగుగ నభీలషించుచున్నాము.

జయ — మహాత్ములగుదురుగాక.

శంక — ఈమె యెవ్వనికూతురు ? మీ దెవ్వరు ? ఎందుమిత్త మీమె కనిన
తపముఁ జేయుచున్నది ?

జయ — ఈమె మాదిరియగుచి ; సామరంతునికూతురు ; పార్వతి యనుపేరు
గలది ; మే మామెకుఁ ద్రియసఖులను ; జమావిజయ లకుకూతురము. అనుగూఢచర
లాభము నిమిత్త మీమె యీతపముఁ జేయుచున్నది.

శంక — చ. జననము వేల్పుపెద్దమును సారసగర్భుని సత్కులమున ;

జనకుడు పూజనీయుడగు సర్వకలచలభర్త. మాన్ది నె

మ్మనము హరి-పజ్జాననది; మాటలు ముద్దులమాట ; లిట్టు ల

య్యోచు నిరబోడియున్న వితమొక్కటియే యతిలోకహయ్యోగం . ౧౨

అయిన నీ ముజ్జగములలో నీమెఁ గోరదగిన వయఁ డెవ్వఁడు ?

జయ — ఉన్నాఁ డొక మహాపురుషుఁడు.

శంక — తనయందముఁ జూచుకొని యంత గర్వించిన యాకతినచిత్తుఁ డెవ్వఁడు ?

జయ — మహాత్మా ! శనుండు ; (శే. గీ. “ఆనందపూరుషుఁడంచు సత్యయుగ
యంచు” అనుపర్వమును జదివ.) ఆప మేశ్వరునే యభీలషించినదై మాప్రియసఖులతో
నియమమును జరపుచున్నది.

శంక — (పార్వతితో) కల్యాణీ ! ఇది నిజమేనా ?

పార్వ — (మానమును విడిచి) మహాత్మా ! సఖులచేత నెట్లు చెప్పఁబడినవో
యట్లే నామనోరథ మున్నది.

శంక — (తనలో) ఇప్పుడు నన్ను శేను నిందించుకొని యీమె మానస్థయివగు
మును బరీక్షించెదను. (ప్రకాశముగాఁ జప్పలులుగొట్టి నవ్వు.)

చ. భసితము మేనిపూత పెనుపాము నిధిపణ వాశ్రమానమే
 బస పరిచారికాగణము పానుపితాచను లెపు భిక్షునై
 మసలుట వృత్తి ; యి టెనఁ దనంగళచిహ్నులఁ దాల్చునందు
 ర్వసుజను లెంతు రాపురుషుపై నుది నిర్వృతి వేమి చెప్పును.

౧౩

సతీయుని. —

చ. పకచపయోజనుల్యుని భి విశ్వజగతయనేరక వాలనం
 ద్రిక హిమవన్తహాధిరణిభృత్కులరత్నమ వేఁ నీవు పా
 యక పులితోలు గట్టి యనయంబు నుపిపుమ వల్లకాటి నం
 దకట యమంగళాత్ముఁ డగునాతిఁ ఁసరుఁ డేఁ దెచ్చుమా.

౧౪

పార్వతి — (చెవులు మాసికొని) పాపము శమించుచుగాక. పాపము క్షమించుచుగాక.

శంక — ఈవిధమున నీవు వనసున ను నిశ్చయించుకొనిన పక్షమనఁ —

క. విదిబోడి గూఢదేవ్యు
 వరుఁగా నీవు పరియంగదచ్చును విష్ణు
 యునియగు రాహుపునోటం
 జొరలొడ నాచర్చనకల గూఢేడు నేలి.

౧౫

పార్వతి. — (ముఖమైన ర్వ్యనునిరూపించి)

తే. గీ. ప్రాజయవలెల్ల మూరిచే నందినంబు
 తేనెహాత్మున నెంచును నామహాత్ము
 నిందనమునర్వయదలన నీదునాల్క
 పగులదదియేను యొక నేయి నొక్కఁడగు.

౧౬

ఓసీ పుణి ! మహాపురుషులంద వినువారికిఁ దెయువానిన్న కెప్పుడును నీవు నా
 జానూ. ఇతఁడు బ్రాహ్మణుఁడు, చేయునది నిరంకుషముగ నిర్వహించు ; వాఁడే
 వేటకొకతావునకుఁ బోవునను.

(అని బాటుచున్న పల్కులముతో మఱియొక చోటికి. బోవుచున్నాడు)

శంక — (స్వరూపమున జూపి)

తే. గీ. గుత్తమగు నీదుచందోయి గొప్పయవపు
 ముదిత నిరుజేదకొనెల్లు మోయనోపు
 నీకుఁ జేయూతయొకఁడు నేర్పుగల్గ
 దానజుఁడైతిఁజూని నీగు రపము పెచ్చి.

(అని పార్వతి హస్తము బట్టుకొనుచున్నాడు.)

పార్వ—(భయపిస్త్రయప్రసారములఁ దనువు పులకింపఁ జెక్కులు చెమర్ప నేమి యుఁ దోఁచున్నది.)

జయ—పుణ్యవశమునఁ బరమేశ్వరుఁడు సన్నిహితుఁ డయ్యె నది మాక త్యానంద మత్యానందము.

శంక—చ. అలసటచేత సంజనితమా చిటుచెమ్మటఁ గల్గి యంకుర

త్పలకసమూహము ల్లలిగి తోరణానఁ గయినేయఁబడ్డయు

జ్వలకుచమండలం గలిగి భ సెలుచున్న భవల్లతాంగమో

యలికులవేణి నెమ్మనము హాయిగఁ దిగ్గఁ గవుంగిలించెదన్.

౧౮

అందువలన నీమనఃగాంధర్వవివాహమునఁ బాణిగ్రహణముఁ జేయనభిలషించుచున్నాను.

జయ—ఎపోత్మా ! సకలకులాచలచక్రవర్తియు నీమె తండ్రియునగు హిమవంతుని గృహమున జుగు వివాహకార్యమున కరుఁడెంచి యామెన గ్రహింపుమని మేము వేడుకొనుచున్నాము. మా ముగ్గుఁ జెల్లించనిలయును.

శంక—(విసుగుతో తనలో) ఇంక నేనెట్లు తాళగలను. (ప్రకాశముగా) మంచిది లోకాచారమును దాటఁగూడదు గదా.

జయ—అయిదుదినములలో వివాహ మెట్లగునో యట్లు జాగ్రత్త పెట్టుఁడు.

శంక—మూడు నాలుగుదినము లనుము. అది యుక్తమే.

గీ. ఉపద నెడఁబానియుఁటలో నొక్కక్షణమె

యగుచు నున్నది కల్పసహస్రకోటి

కొన్నినాళ్ళలో జరగఁగ నున్నదీని

నెట్లు సహియింపనోపునాహృతయమకట.

జయ—వివాహమంగళ సంపాదనమునకు మేమింకఁ బోవుదుము.

శంక—అలాగే చేయుఁడు. మేమును సప్తరులను వివాహమంగళముకొఱకుఁ బంపఁబోవుచున్నాము.

(తన సంపతును నిష్క్రమింపఁజేయుచున్నారు.)

ఇది చతుర్థాంకము.

పంచమాంకము.

[అంతటఁ గంచుకీ, ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

కందు — శిలాధరీ! పరమేశ్వరునిచే న పంపి యరుంధతీన మేతులై సప్త స్థలు
న్నటిదినముందే వచ్చి లబ్ధవర యయిననన్న కీదిన న వివాహమంగళయోగ్యమని నిర్ణయించిరి. అందుచేత నోషధిప్రస్థనివాసులగు పౌరుల నగరమంతయు నలంకరించునట్లు నీవు నియోగింపుము. అని నకలకులాచలచక్రవర్తి యగు హిమవంతుఁడు నాకానచ్చి వాఁడుగదా? కావున స్వామి యోగము నిర్వర్తించెదను. (అని నడిచి యంతటఁ జూచి)

అహో పౌరులారా!

చ. ప్రతిగృహతోరఃప్రకృతి రమ్యగతి స్థయిసేయక, మహా

ద్భుతి మినుముట్టఁ గేతఃపతాకల నెత్తరె, పూలఁ జల్లియు

చిత్రగతిఁ జందనప్రసము చిల్కరె పీఠల నన్నిట న్నగ

ద్భితముగఁ చెండ్లి యయ్యెను మహాధరరాజతనూజ కిత్తకోకిల.

అకాశమువంకఁ జూచి ఏమనుచున్నారు? మఱి చెప్పకమునుపే నర్వము వ్విగుఁ
గ మాచేత గాచిపంపిదినపరియా? (అంతటఁ గనఁగొని) 'అహో మాయాద్భుత
నర్వమే నగరము ప్రవృత్తమహోత్సవ మయ్యెను. ఆదిగో.

చ. పౌలుపు పరిర్ప పొన్న నటిహోదలునాటి యమర్ప ద్వారకీ

మల నవచూతపల్లవసమంచితతోరణరాజి యొప్పు, మ

ర్వశములు మోయి ఖ్యావ్యగతి, రమ్యగతిఁ స్థనిసేయు బీణలుకొ

నెలనెలయ ల్నగ ల్మారయ నృత్య మొనర్తుట నిండువేడుకక.

శీవైపున.

తే. గీ. మిగుల వ్యాప్తిచేకు నగరపొగలచేరఁ

గలుగుచున్నది క్రొమ్మల్లుకారు నేడు

ద్వారములఁ జెక్కఁబడి నవరత్నములచే

జనన మొందుచున్నది యింద్రిణాపకాంతి.

శివగో నీవైపున.

క. తెలుపై, యెటుపై, నలుపై

పొలయుఁపొంగములఁత ముట్టల నినుప

నవ్వుచిరుచంబుల బంగళ

కలశముల నినుమడింతు గద యిండు బంధుల్.

(అంతటఁ జూచి)

తే. గీ. కనకజములేను విశంగ పచిదాల్పు

హంసమపరాగమునుఁ దొరకొటి చల్ల

నన్నిదిక్కుల వ్యాపించి యది యొసంగు

నుదయకాలప్రభాకరనొజ్జపు పురికి.

అందుచేత జరగుచున్న యీపురాలంకారమును స్వామికిఁ జెప్పఁచెను.

(అని పక్కము మునున్నాఁక)

(అంతట విశాఖాస్థానమున నున్న హిమచతుఁడు ప వేళందున్నాఁడు.)

హిమ — చ. నారదసూరనం దెలిసినాఁడును చున్న మహేశ్వరుండు నా

హృది యల్లుఁజొట చూడఁగోరితి నారవిరాజ యంతకు

గౌం తపంబుచే నరకు నాన లోచన నేడెఁజెండ్లి నే

హృదికు సంతరాయములుపూడ గతిఁచె నృప్తిచంద్రుడు.

(అంతట శిలాధరుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.)

శిలా — (దగ్గఱువచ్చి) స్వామికి జయమఁగక.

హిమ — శిలాధరా! నీవు నగరమంతయు నలంకరింపఁ జేసితినా?

శిలా — దేవా! ప్రత్యేకముగాఁ దోరు లండలు, నీయనృప్తియు స్వదేయమనీ యభిమానించుకొనుదుంట నగరాలంకార మెల్లు తక్కువగును? అంతయు గొలులదేత నినుమడిగఁ జేయబడినది.

హిమ — శిలాధరా! పార్వతీపరణయనాటకమును దర్శించుటకు సర్వసర్వ కులంబు వచ్చినదా?

శిలా — స్వామీ! ఆవగ్ధరింపఁగలక.

మ. అవనీరంజనకర్ణి కాకృతిసురాహార్యంబు కష్టంపుఁ జూ

డవు నాగేంద్రునిమేనిరాపిడిని ముప్పమంచురూగంబు ను

ద్దవది నృప-గములం ది నేంద్రప్రభాధందైన వింధ్యాద్రీ వ

చ్చె వెనన్నిన్నన గంధమాదనములు లేనింప లైలాధిపా.

హిమ — అట్లయినఁ దైలాసగిరి యేమి చేయుచున్నవాఁడు?

శిలా — దేవా! అతఁడు పెండ్లికొడుకు వైపుగనుక వారతోఁడెలిసిబుచ్చుచున్నవాఁడు.

హిమ — సరే. అయిన విశ్వానసుప్రభృతులగు గంధర్వులు వఘాగణముతో

గూడ నుండుదెంచిరా?

శిలా — క. చనుదెంచిరి గుఱువులు

వనితలతోఁ గూడి కేల వల్లకు లలర

స్థనమును నుత్ససమయ

ఘృనగానముఁజేసి నిన్నును దిశునిఁజేయె.

హిమ — అమరులతోఁ గూడ నచ్చరలు వచ్చిరా?

శిలా — పితంకు.

చ. నశచంచల్లతికాప్రభ ల్నభకున శ్చైచాయ నిర్మించి క

స్థనతీపిం దెసలందు మత్పలగాచు ల్గోచించుచు న్మందహా

సవిలాసమున వెన్నెల ల్పగట దిగ్ధాల మ్రాన న్నించుచుం

దివిజానీకముతోడ వచ్చి రిదె పీఠిక్ స్వర్గనా రాంగనల్.

హిమ — శిలాధరా! ఇట్లయిన నీనంతిపురమున కరిగి కలన్మృత్యును కాశితో వచ్చిన యచ్చరలనేత వత్సయగు పార్శ్వతిని దగ్గఱనుండి యలంకరింపఁ జేయుమనియు, గాయలంకారప్రకారమంతయువచ్చి నాకుఁ దెలియ జేయుమనియుఁ జెప్పెను. అది యునుఁగాక వచ్చినవధూజన-బునకును దర్శితకులమునకును సత్కారమొనర్చుటకు సకల లోకవస్తుసంభారములను నీవు సిద్ధుఁ జేయుము.

శిలా — కేవలవాచిత నాజ్ఞాపింపఁబడిన బ్లతయుఁ జేసెద.

(అని నిష్క్రమించెను).

(నామఁడు ప్రవేశించి)

తే. గీ. వెనుక మనసార నేఁదలపెట్టినట్టి

ఘనకరందైన నిర్జరకార్య మిపుడు

దృఢతరాంతరాయముల నతిక్రమించి

చిత్రివైభవి ఫలియింప నీర్థ మయ్యె.

అని నడిచి చూచి) అదిగో హిమవంతుఁడు వివాహమంటపముపైఁ గూరుచున్నాఁడు.

తని సమీపించెదను. (అని దిగ్గఱనుఁ బోవుచున్నాఁడు.)

హిమ — (చూచి) అనుగో నారదుఁడు (అని వోసిరి యొక్కచున్నాఁడు.)

నార — హిమవంతుడా! పూజ్యుడెవగు నీ కభ్యుదయమే?

హిమ — ఇది మీగు నాటిసవీజ . నరు ఫలమే. (అని పోయి నేరొందున్నాఁడు.)

నార — (కూరుచున్నాఁడు.)

(అంతయు నొకటిపరిచేసింది మామమండి పార్వతీపరికగ్న ప్రకారము
చెప్పమన్నది.)

హిమ — అమ్మా! ఎత్తె యలంకరింపబడినదా?

కాకి — వేవా! చెప్పమన్నాను. అంతయు వినుండు.

హిమ — అవహితుడైన యున్నాను.

కాకి — క. ఆసమగ్రభూషయై తను

వసనము ధరియించుకొన్న పడతొక మేన

స్వేద సమశయనుతావులు

విసరెనుతెలుపు రాసి వేసుక తోడకా.

హిమ — తరువాత. తరువాత.

కాకి — తే. నీ. మేలిరతనాలగద్దెయమీద నునిచి

జేబుజేటిసి శులతోడ వెలడుతెల్ల

ముగ్ధస్నాతజేసిరి మగువంతె

మనులమై శుభశంఖనాదము చెలంగ.

హిమ — తరువాత. తరువాత.

కాకి — క. చాచునిమట్టనమ్ముననె స్వచ్ఛతగాంచిన యాలతాంగి క

హ్వానపరగ పాంశురతబొల్పెను దుష్టులువలె ధరించెమై

నీవరాజుచే గడువనిర్మలమై తనరారు నింగి యా

కారదర్శిరీకమణచండికలక ధరియించుకొనిడి.

హిమ — తరువాత. తరువాత.

కాకి — తే. నీ. లలన చరణరాజీవంబు లక్కయనెడ

లేల నీరెండవూతె దలిర్చుమండె

నీలమణి సూపురంబుల సెపముచేత

గండుకుమ్మెద బారందు గ్రమ్ముననియె.

హిమ — తరువాత. తరువాత.

కాకి — తే. నీ. వంది తనాలమొలనూలు మించుబోడి

భువననితంబనీమగు గట్టుబడియె

మిన్నవాకలోని యిసుకతిన్నెమీద

తీరియుండెనె చెన్నునవారువోలె.

హిమ — తరువాత. తరువాత.

కాశి—అయ్యా!

తే. గీ. కుంకుమచేతఁ గెంపారుకుచయుగమున
కరయుగముతోడ నక్షత్రసరముగట్టి
రతసిందూరరజముచే నరుణమైన
యాముఁటేనుఁగు కుంభంబునందుఁ బోలె,

హిమ—తరువాత. తరువాత.

కాశి—అయ్యా!

తే. గీ. సొగసుకాణాచి రతనాలనగల తావు
నగుదుఁ దనరాదుమన్న యాయతివీను
పుష్పరత్నసంతతితోడఁ బూలుపుమీలు
శంఖనిధి నించు కేనియు సరకుగొనదు.

హిమ—తరువాత. తరువాత.

కాశి—తే. గీ. జలజలోచనకర్ణపార్శ్వములయందు
మంచి ముత్యాలకమ్మ అమర్పబడియె
లిమల పదనపద్మంబు నేవింపవచ్చు
చంద్రచుండలద్వితయుంబు నంద షుచను.

హిమ—తరువాత. తరువాత.

కాశి—తే. గీ. కమలపత్రాక్షి శైలిసోగకన్నుఁగవకుఁ
గాటుకను దిద్దుతటఁ జెలికత్తెచేయి
పెద్దయుంబొద్దు నెడనెడ విశ్రమించి
చివరకెట్టెలో క్షేగంటిచెంతఁజేరె.

హిమ—తరువాత. తరువాత.

కాశి—తే. గీ. కాంచనాంగి లలాటభౌగంబునందు
ధన్యయగుమేన మంచిగందంపుబొట్టు
దిద్దినదియయ్యె విపులకాంతిప్రసము
కుసుమసాయకు తెలుసారు నుబ్బుగొడుగు.

హిమ—తరువాత. తరువాత.

కాశి—తే. గీ. మడమలను దాడుచుచ్చట్టి మగువకురులు
మృదులమందారకుసుమగచ్ఛితమనోజ్ఞ

వేణికాబంధముగఁజుట్టి పెద్దప్రోద్దు
కన్నుచూయక చూచిరి కాంతలెల్ల.

హిమ — తరువాత. తరువాత.

కాశీ — తే.గీ. మేనతొడవు లంగములకు మెఱుఁగుచెచ్చు
ననుట లోకప్రవాదమే యగునుగాని
యరసిచూడంగఁ బూఁబోడి నంగకములె
ఘాపణముల కొకఁతముయవు చెచ్చె.

హిమ — ఇట్లయిన నత్త మీసాన్నిధ్యమి శేషమ చేసినే యంటిలెస్సగా నలంకఁ
పఱచినది.

(తెరలో)

మ. పిలుకన్యందరకందరాహతివలద్విస్తారడుగ్ధాత్తిగ
ర్భలనద్వీచిపరంపరార్భటులను నైవతండికంటై రొడ
న్గులైతేంద్రగుహలో ప్రతిధ్వనుల సంక్షోభంబు నొందంగ ని
శ్చలనాదంబయి మోగు నొక్క సురనిస్సాదంబు సాక్షోపమే.

(అందఱు నొందరతో నాలకించుచున్నాను.)

[సురలఁ దెరలో]

మ. నను పార్శ్వంబున నింద్రః తోఁజనుమా చక్రీ విధి చెప్పు స్వ
ప్తిని; వేపల్కనె రుద్రయుక్కులు మనులో! శేషాహిభంగిముగ
మ్మిన శీతాంకులు చామరంబులిడరే; హృత్ప్రీతిగా రండికన్
చునుచున్ రుద్రగణంబ! యోపవన యింపుల్ పుట్టు వీవంగదే.

హిమ — మహాత్మ! నారద! దేవతల కొలాహలమునలె కనంబగుచున్న యది
యేమి?

నార — సకలజగదుత్పత్తిస్థితి ప్రళయప్రకలీకృత మహాహరిగూడై సకల చగా
చరగుండై యున్న నీయల్లందు శుభవివాహవేషముతో నిశా నచ్చుచున్నాఁడు.
ఈమహాకలకల మాతనిముందు నడుచుచున్న నందీశ్వరుని ప్రోత్సారణస్థుని. కావున
నీవర్ణ్యపాణివై భగవంతుఁ డగునిందు శేఖరు నెదుర్కొనుము.

[వివాహవేషమును ధరించిన శంకరుఁడును దేవసంఘమునఁ బ్రవేశించుచున్నాడు.]

శంకరుఁడు — (విష్ణుతో) ఈయోపధిప్రస్థనగర వహరావతికన్న మిన్న యె
తోభిల్లుచున్నది.

శంక — మహేంద్రునికన్న మహీధరుడు తక్కువవాడా యేమి ?

హిమ — (అర్ఘ్యపాణియై సమీపించుచున్నాడు.)

శంక — (చూచి) కైలంజా నన్నెదుర్కొనుచున్నాడు. కావున నామీద

అడిచి పోదను. (అని అల్లు చేయుచున్నాడు.)

హిమ — తే.గీ గోనరుడుగాయ నర్మచక్రులకు నే

సారుషేయ వాక్కులకేని బట్టనది

యెవ్వఁడాహరునల్లుగా నిపు సుపకయ

నెన్ని పున్నెనూ ల్నలిపితి మన్ను నేను.

(అని సమీపించుచున్నాడు.)

శంక — (చూచి)

తే. గీ అతిభరందైన చరణవిన్యాసమునను

క్షీతిని నిమోన్నతములై డేసి కనయ

సరణి దనవారలకు నేర్పుకరణి నదిగొ

న న్నెదుర్కొనుచున్నాడు నగవిభంజు.

(అని యెదురుగా వచ్చుచున్నాడు.)

హిమ — (అర్ఘ్యమిచ్చుచున్నాడు.)

శంక — (సప్రకృతులముగా గ్రహించుచున్నాడు.)

హిమ — (స్వీకృత్యో తలవంచుచున్నాడు.)

(అల్లుని ముందుంచుకొని హరి విరచి ప్రయోగములు నడుపుచున్నాడు.)

బృహ — సుహృత్మా ! ఓవాహమంటిప మెక్కడ ?

హిమ — ఆచార్య ! ఇక్కడ నిక్కడ.

(అందఱును బోవుచున్నారు.)

బృహ — హిమవానుడా ! సుకుహూర్తయు సమీపించెడి. అందు వేరై కైలంజా కూతును కోడ్మొనిము.

హిమ — (తెరవంకఁ దిగిచూచి) అచ్యు ! ఇది; ఇది.

[అంతః జగూవిజయలతోఁ జార్వతి ప్రవేశించుచున్నది.]

చార్వతి — (తనలో) నేడెగదా నామనోర కల్పదుఃఖము పోయియున్నది.

జయ — (నవ్వుచు) చెరీ ! చార్వతీ ! ఇంకెంత మేలు నీదోర్మమునకు.

పార్వతి—(అసూయతో) ఓసీ ! విజయా ! ఇది యేమనుచున్నదే ?

విజయ—సఖి పార్వతీ ! ఈమె సరసాలాక్షకులత్యముఁ జూపుచున్నది.

(అని సమీపించుచున్నది.)

బ్రహ్మ—(ఘోషితో) మహాత్మా ! దేవతలందఱు భూతగణముతో సముచితాసనములఁ గూర్చుందురుగాక.

(అందఱు నట్లు చేయుచున్నారు.)

హిమ—మావైపున వచ్చిన కులపర్వతములు ! కైలాసముతో నెడమప్రక్కఁ గూర్చుందుఁడు. (కులపర్వతము లట్లు చేయుచున్నవి.)

శంక—(పార్వతిం జూచి తనలో)

తే. గీ. మోహన వివాహవేపంబుఁ బూనుకతన
సౌబనుమీఱు నీయెలనాగచూపుచేత
నామనంబందునార మన్మథసహస్రీయలను
కల్పించుచున్నదివోలెఁబోలుచుచుండె.

బృహ—శంకరా ! వెండ్లికొమ్మరైతో నీవీవేడికమీదఁ దూరుపు మొగముగాఁ గూర్చుందుము.

(శంకరుఁడు పార్వతీసమేతముగాఁ గూర్చుచున్నాఁడు.)

శంక—(తనలో)

తే. గీ. అసమలావణ్యకౌముదీవిసర యకుచుఁ
గూర్చిపండువు నేత్రచకోరములను
యామదిత మేరదాఁటించు నామనమును
చంద్రమణిశ యాదుగ్ధజలభినట్లు.

బృహ—(అన్నిని ప్రశ్నించింపజేసి) శంకరా ! నీచేతితోఁ బార్వతిహస్తమును బట్టుకొమ్ము.

శంక—(అట్లు చేయుచున్నాఁడు.)

పార్వతి—(పులికొచ్చేదము నభినయించుచున్నది.)

శంక—(తనలో)

తే. గీ. కలువట్టినిమాత్రాని నెలతాంగి

పులికొందినయంగము ల్లకిగ పోలిచె

నభినవవసంతసమయసమాగమమున

మొగ్గదొడిగిన క్రొమ్మావిమోకవోలె.

బృహ—వధూవరు లగ్ని హోతునకుఁ బ్రదక్షిణ మొనర్తురుగాక.

(ఇద్దఱు నట్లు చేయుచున్నారు.)

పార్వతి—(శంకరునిఁ జూచుచున్నది.)

శంక—(పార్వతినిఁ జూచుచున్నాఁడు.)

పార్వతి—(దృష్టి మరలించుచున్నది.)

శంక—(తనలో)

తే. గీ. చూడఁ దమకించుచున్న యీసుదతిదృష్టి

మాటిమాటికి సిగ్గున మరలుచుండె.

మొదల నేటినీటివలద కెదురువోయి

మరలివచ్చెడుచేడిఁమాడ్కిఁ దనరి.

బృహ—(పార్వతిచేతిచే లాజహోమముఁ జేయించుచున్నాఁడు.)

పార్వతి—(పొగగ్రమ్ముటచే శ్రమ నభినయించుచున్నది.)

శం—(తనలో)

ఉ. చెమ్మటచేతఁ బత్రిములు చెక్కులపై దిగజారఁగాఁ బొగ

ల్లిమ్ముటఁ గాటుకల్లరఁగి కన్గవర క్తిమఁ జూపఁగా విలా

సమ్మునకై ధరించినవసంతలతాంతము వాడ నీమె యా

స్వయ్య మదీయచి త్తమున సల్పు నొకానొక రాగముద్రాణం.

బృహ—శంకరా ! నీవుపార్వతీపాదపద్మమును క్షేతులతో సన్నికంటినిఁబడ నుంచుము.

శంక—(చిటునగవు మొగముతో నూరకున్నాఁడు.)

కులపర్వతములు—(సంభ్రమముతో)

మహాత్మా! ప్రమాణధూతుడగు పురోహితుఁ డాజ్ఞాపించినట్లు చేయవలయును.

ధూతాగణము—(సంభ్రమముతో) కులగిరులారా! త్రిలోకనియంతయును భగవంతుడగు నీలలోహితుఁ డెట్లాజ్ఞాపింపబడుచున్నాఁడు?

బ్రహ్మ—(నవ్వుచు సుభయులను వారించి) సర్వజననియామకము, స్వతఃప్రమాణధూతమునగు వేదమే యిట్లు కథించుచున్నది. కావునఁ జెప్పినట్లు చేయుము.

శంక — (ముడుచుకొన్న చేతులతోఁ బార్వతీపాదపద్మమును సన్నిహితముగా ముచ్చాదించుచు.)

బృహ — (శంక చేయుచున్న సమాప్తముచేయుచున్నాఁడు.)

(శంకరుఁడుఁ బార్వతి ను బ్రహ్మపే నమస్కరించుచున్నాఁడు.)

బ్రహ్మ — (చేయోత్తి)

శ్రీ. గీ. అన్ని జగముల పరితంతువు బైనమీకు

నెగకుల నానన్యసులభము నిండుప్రేమ

భువనజాలార్తి హరముల్ని పొడముఁ గాఁ

తారకభ్యుసియైననమముఁ గొకఁడు.

(అని దీక్షించుచున్నాఁడు.)

పృథ్వీస్త్రి — (పరివేశించి)

శ్రీ. గీ. ఒండొరులకుఁ దుల్యసురూపయుతుల రగులు

నతులబద్ధానురాగులైనట్టి మీరు

వెన్నెలకుఁ బడమామకు వెలయుచీతి

యిట్టిదనరాని యొకప్రేమ పుట్టుఁగాత.

(అని యార్ధాత్మతః చల్లుచున్నాఁడు.)

నార — (లేచి దోసిలియై) దేవా ! దేవకార్యమునిమిత్త మపరాధ సానమున్నకు మరల శరీరధారిగను దిను చరణారవింద సేవకుఁగను ననుగ్రహించువు.

శంక — మీకెట్లు లిప్తమో యిటు లగుఁగాక !

(అంతట రతీనసంతులతోఁ బూర్వాధికవిగ్రహుడై కాముఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు)

అందఱు —

మ. పలపుం దియ్యదనంబు చిప్పిలు పుహాభిల్లంబు విశ్కేల రా

జల నన్మానవుచేయిపట్టుచు నెచ్చె నీవడె యెకానార గ

శులకాంత సహితంబు రుద్రసహనపరిరాగ్ని నిగ్ధాంగుఁ డా

తలినిన్నిల్లుఁడు తొంటికన్నఁ గడునందంబైనరూపంబుతోన.

అందఱు — (విస్మయము నిరూపించుచున్నాఁడు.)

హిమ —

శా. క్రికశ్యాణగుణావగ తఁ దనయ న్జేపట్టె శ్యామల గా

క్రికంకుంకు మదీయపూర్వసుకృతోన్మేకరస నన్బండకంస

నాకత్రేణి సుజోరగంబులు స్ఫురన్నవ్యాకృతిం బాల్చుచ్చన్
లోకానంగకరుండు వన్మగండు సల్పు న్వెండిఁ గన్పండువున్.

శంక — ఇంకను నీమీ కావలయు ?

హిను — సకలమునోరగములు సిద్ధించినవారి కింకనుఁ గోక యేమందును ?

న నిట్లును గాక !

భరతవాక్యము.

మా తనగన్గోకము ల్పూయూం గురియుఁగాత న్వృష్టి నిందుండు పం
శీవచన్ద్రముల భూతధాత్రి పులకాన్వీతం బగు గాత స
జ్జనసంపత్తులు కన్నులు ల్గొలఁగుచు స్సాస న్నగత్ప్రీతిగా
ననముం గీవుర మీన గొల్చు నుని నిత్యానందుఁ డేళుం దొగిన్.

స మా ప్త ము .

— రమ్యము —